

Društveno odgovorno poduzetništvo na otoku Krku

Palinić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:158221>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet – Zagreb
Stručni studij poslovne ekonomije

DRUŠTVENO ODGOVORNO PODUZETNIŠTVO NA OTOKU KRKU

Završni rad

Marija Palinić

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet – Zagreb
Stručni studij poslovne ekonomije

DRUŠTVENO ODGOVORNO PODUZETNIŠTVO NA OTOKU KRKU

Završni rad

Marija Palinić, JMBAG: 0067392476

Mentor: Prof. dr. sc. Marko Kolaković

Zagreb, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i ciljevi rada	2
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. POJAM I DEFINICIJA DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA.....	4
2.1. Začeci i definicija društveno odgovornog poduzetništva	4
2.2. Djelovanje organizacije na društvo i njene odgovornosti	5
2.3. Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj	6
2.4. Volontiranje u suradnji s društveno odgovornim poduzetništvom.....	7
3. OTOK KRK.....	10
3.1. Otok Krk općenito	10
3.2. Povijest otoka	12
3.3. Gradovi i veća mjesta na otoku	13
3.4. Zanimljivosti o otoku.....	17
4. DRUŠTVENO ODGOVORNO PODUZETNIŠTVO NA OTOKU KRKU.....	18
4.1. Camino Krk – moja strana priče.....	18
4.2. Društveno odgovorno poslovanje otoka	27
4.3. Tvrtke za primjer drugima	28
4.4. Promjene i inovacije	36
4.5. Götz Werner – poslovne ideje za bolje sutra	36
5. ZAKLJUČAK	38

1. UVOD

Kraj svibnja 2021. godine bio je idealan za iskoristiti preostale dane godišnjeg odmora iz prethodne 2020. godine. Dok su svi pričali o godišnjem odmoru na kojem će svoje vrijeme kratiti izležavajući se na plaži, ispijati koktele, odmarati se i uživati, ja sam na nagovor svojih prijatelja planirala nešto drugačiji odmor, ni ne sluteći što me čeka.

Aktivni smo hodači. Neću reći planinari, jer, mi smo više onaj tip ljudi koji voli putovati i uživati bez plana i programa. Nije bitno gdje, važno je da se ide. Gurmani. Mladi ljudi željni aktivnosti, upoznavanja novih destinacija, mali istraživači koji su slični u svojim idejama, a karakterno potpuno različiti ljudi.

Prije nepunih godinu dana odlučili smo osnovati svoj mali klub, grupu hodača, koji smo neformalno nazvali PK Banana (u prijevodu, to bi značilo pješački klub).

Putovali smo i hodali našim domaćim planinama i stazama usprkos korona virusu koji se velikom brzinom širio cijelim svijetom, pa tako i našom Hrvatskom. Jednostavno smo odlučili da nas ništa ne može baciti u depresiju, ili zatvoriti u četiri zida, i nametnuti nam život po nekim novim, tuđim pravilima. Zrak je bio ono što nam je trebalo u pauzi između privatnih i poslovnih obveza.

U današnje vrijeme je teško pronaći slobodan vikend, a još je teže osloboditi tjedan dana od obaveza i obiteljskog života. U ovom slučaju, bio je dovoljan jedan kratki brifing u trajanju od samo nekoliko minuta da se nas troje dogovorimo kada se kreće. To je bila jedina informacija koju smo imali. Sve drugo, trebalo je tek isplanirati.

Otok Krk mi je uvijek bio vikend destinacija. Ako ne stignem provesti tjedan dana na moru, zamjena je bio Krk. Idealna zamjena za dan, dva kupanja i opuštanje. Prometno lako dostupan, financijski ne previše skup, plaže su čiste, održavane... Nema potrebe tražiti više od toga.

Pa zašto onda potrošiti svoj godišnji odmor upravo na Krku? Bilo je to prvo pitanje koje sam postavila sama sebi. Naravno, odgovor je došao tek nekoliko tjedana kasnije.

Ponekad je najbolje neke stvari ne planirati. Upravo tada dobiješ najbolje od svega. Ne očekuješ, ne razmišljaš, ne planiraš... Sve se dogodi onako kako treba. Sve sjedne na svoje mjesto, a dojmovi se nakon putovanja slažu još mjesecima. Nerijetko se sjetim svih tih prehodanih ruta, prelijepih malih mjesta, uvala, hrane koju sam kušala u konobama i na malim

obiteljskim gospodarstvima. Čudo je ta naša zemlja. Prije bih rekla čudo prirode. Boje, mirisi i okusi tek su mali djelić onoga što naša Hrvatska nudi. Ali nije sva čar otoka u okusu, ni u boji, ni u mirisu mora, lavande koja je bila u svom punom cvatu dok smo mi istraživali otok. Ima puno toga u ljudima koji žive na otoku Krku. Njihovo zajedništvo, upornost i snaga, da probleme s kojima se otok bori pretvore u svoju prednost, puno su više od svakodnevnice. Društveno odgovorno djelovanje svakoga od njih, to je otok Krk. Živimo ubrzanim načinom života, u vrijeme kada su nam dostupni gotovo svi mogući resursi. Brojne lokalne, regionalne pa čak i nacionalne tvrtke imaju sjedište u Hrvatskoj, a mnoge od njih svoje podružnice šire na našu obalu i otoke. Turizam je taj koji privlači brojne turiste, a samim time, otvaraju se brojne prilike za zaradom. Mnogi u tome traže svoj komad profita i poslovnu priliku za uspjeh.

1.1. Predmet i ciljevi rada

Predmet istraživanja u ovom radu je društveno odgovorno poslovanje na specifičnoj lokaciji, otoku Krku, i propisani zakoni Europske unije koji nalažu zemljama članicama provođenje društveno odgovornog poslovanja. Tema obuhvaća život na otoku Krku, ponašanje i odnos ljudi i poduzeća na očuvanje prostora koji je turistički vrlo atraktivan, i prometno jako dobro povezan sa zemljama u okruženju. Cilj rada je pokazati svu raskoš i posebnost otoka Krka, te utjecaj velikih, srednjih i malih tvrtki, odnosno, rad tvrtki koji je iz godine u godinu sve više ekološki i društveno osviješten, te odgovorno usmjeren prema lokalitetu (gradovima i mjestu) u kojem se nalaze. Predmetna tema je u radu predstavljena kroz primjere primjene u Hrvatskoj, ali sa svojim podružnicama ili sjedištem na otoku Krku.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

U ovom radu uglavnom sam koristila podatke prikupljene na terenu. Priče, doživljaje, vlastito iskustvo, stvarne slike s terena. Kako sam prehodala cijeli otok, 160 kilometara, susrela sam se s ljudima raznih profila i zanimanja. Svako iskustvo bilježila sam snimajući, fotografije su iz moje privatne kolekcije, a razgovor s ljudima direktno na terenu i upitnik informativnog karaktera, dali su mi potpuni osvrt na pravo stanje situacije na otoku. Svako mjesto i svaki grad imaju svoju priču, svoje ljude, svoje probleme... Takav je i način djelovanja lokalne

zajednice, turističkih ureda i svih onih koji imaju utjecaj na sam izgled i situaciju na otoku. Osim mojih zaključaka, intervju, slika, i priča direktno od lokalnih ljudi, podatke sam prikupila iz turističkih ureda na otoku, od pojedinih velikih i srednjih tvrtki, a jedan mali dio iz stručne literature privatne knjižnice mog poslodavca, te s internet stranica. Korištenjem metode analize složene cjeline se raščlanjuju na jednostavnije dijelove radi lakšeg razumijevanja i povezivanja pojmova. Metodom sinteze, spajanjem više jednostavnijih dijelova dolazi se do cjelovitog zaključka.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na 5 glavnih dijelova, cjelina. U prvom, uvodnom dijelu, uvodi se u rad i temu te se definira predmet i cilj istraživanja.

U drugom dijelu govori se o djelovanju organizacija na društvo i upoznaje se s njihovim odgovornostima. Govori se o začecima društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj, i kako se definira društvena odgovornost. U odnos se dovode društveno odgovorno poslovanje i volontiranje, te se uspoređuju s piramidom potreba.

U trećem dijelu opisuje se otok Krk. Njegov povijesni dio, od naseljavanja prvih Hrvata, pa sve do pojave društveno odgovornog poslovanja. Objedinjena su neka od značajnijih središta samog otoka, te zanimljivosti zbog kojih je otok ono što danas jest. Društveno odgovoran i turistički vrlo atraktivan.

U četvrtom dijelu značajnije je pojašnjena sama tema rada: Društveno odgovorno poduzetništvo i poslovanje na otoku Krku. Konkretnim primjerima iznose se činjenice, zašto se tvrtke sve više bave društvom, etikom i ekologijom. Kako to utječe na njihov imidž! Predstavljene su strategije nekoliko srednjih i velikih tvrtki, koje se itekako mogu uzeti za primjer odgovornog ponašanja. Kroz vlastito istraživanje i iskustvo, opisana je pješačka ruta od 160 kilometara, u Hrvatskoj još pomalo nepoznata, ali u razvitku, pod nazivom put svetog Jakova, a u svijetu prepoznatljiva kao Camino.

U posljednjem poglavlju, zaključak sadrži detaljan osvrt na prethodna poglavlja i najvažnije rezultate istraživanja.

2. POJAM I DEFINICIJA DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA

Pojam društveno odgovornog poduzetništva prvi puta sam susrela na jednom uvodnom predavanju, seminaru, na našem Ekonomskom fakultetu u Zagrebu prije nekoliko godina. Radilo se o zanimljivoj temi u kojoj su nam pojasnili kako nastaje tvrtka. Koji su to faktori koji jednu tvrtku čine tako uspješnom, ili pak neuspješnom. Ono što me najviše približilo ovoj temi je volontiranje. Dobrovoljno darivanje i ulaganje slobodnog vremena, vještina, sposobnosti, znanja, truda i svih kvaliteta, koje posjeduje pojedinac ili više njih, pa čak i organizacije (udruge), kojima se obavljaju razne aktivnosti ili usluge za dobrobit zajednice, ili kao pomoć nekoj drugoj osobi, a na način da pojedinac ili više njih, za uzvrat ne traže bilo kakvu novčanu nagradu, financijsku, ili bilo kakvu drugu imovinsku korist za obavljanu pomoć (volontiranje)¹.

Cilj svakog poduzetnika, direktora i rukovodećeg kadra je da poduzeće posluje uspješno, da ostvaruje dobit, i da se kreće uzlaznom putanjom. Mnogi, ni ne sluteći da je ispred njih težak put i karijera koju sami stvaraju, odlučuju se barem pokušati. I tu je sva čar poduzetništva. Imati uz sebe prave i educirane ljude s kojima ćeš stvoriti i stvarati uspjeh.

2.1. Začeci i definicija društveno odgovornog poduzetništva

Društveno odgovorno poslovanje (DOP) može se definirati kao način poslovnog upravljanja organizacijom ili tvrtkom (korporacijom), odnosno kao upravljanje poslovnim procesom kojim tvrtke ostvaruju pozitivan učinak na društvo (svoje okruženje ili na nacionalni, a nerijetko i internacionalni prostor)². Usko je vezan na društvo i okoliš, a temelji se na etičkom ponašanju koje mora biti u skladu s pravnim regulativama i u okviru zakonskih normi. Ako se osvrnemo unatrag 15, 20 godina, možemo utvrditi kako je ovo područje kojem se posvećuje sve više pažnje. Jedan od razloga što se sve više tvrtki okreće društveno odgovornom poduzetništvu je ubrzan način života, sve veća industrijalizacija, razvoj prometa, onečišćenje. Sve više se javljaju potrebe pojedinaca, a nerijetko i obitelji za pružanje pomoći.

Društveno odgovorno poslovanje, odnosno izvještavanje o održivosti i o društvenom učinku postalo je praksa uglednih tvrtki, i radi se o vrlo važnom području menadžmenta.

¹ Bruce Anne: Budi sam svoj mentor, MATE d.o.o., Zagreb, 2018., str. 117-119

² Kotler Philip, Lee Nancy: DOP, Društveno odgovorno poslovanje, M.E.P. d.o.o., Zagreb, 2009, str. 24-28

Sam postupak uključuje analizu svih problema s kojima se tvrtka ili njeno okruženje suočava, traži se najpovoljnije rješenje, način na koji će se srž problema najbezbolnije i najpovoljnije sanirati, određuju se prioriteta, traže se resursi, ukoliko je potrebno, smanjuju se, i režu se troškovi u onim segmentima poslovanja gdje se mogu preusmjeriti u one segmente gdje je to najpotrebnije³. Društvena odgovornost je danas prisutna u svim razinama poslovanja. Promatrajući nekoliko srednjih poduzeća, nekako je pokretač svega i sva snaga u segmentu marketinga. Većina srednjih poduzeća velik dio svog profita ulaže u marketing, koji znatan dio profita kroz donacije, sponzorstva i marketinške kampanje ponovno provlače kroz svoje poslovanje, čime se taj ulog ponovno vraća kroz sam imidž tvrtke.

Uz pojam društveno odgovornog poslovanja nerijetko se vežu i neki drugi pojmovi kao što je održivo poslovanje, održivost, korporativna društvena odgovornost, društveno održivo poslovanje, socijalna odgovornost...⁴. Sve zajedno ih povezuje briga o etičkim i moralnim načelima, odnos prema okolišu, način zapošljavanja radne snage i što manje nezaposlenih, preusmjeravanje obrazovanih na adekvatna radna mjesta, pozitivno i proaktivno djelovanje poslovnog sektora u različitim poslovnim procesima. Razne promjene u korporativnoj politici poticaj su organizacijama o razvijanju svijesti i povećanju brige za društvo i okoliš u kojem djeluju. Fokus je upravo na dugoročno orijentiranim ciljevima i aktivnostima koje podrazumijevaju rad s drugim interesno-utjecajnim skupinama. Mjerenje učinka poslovanja nije fokusirano samo na financijski učinak, već je sva pažnja i politika poduzeća preusmjerena na socijalni, društveni i ekološki post produkt.

2.2. Djelovanje organizacije na društvo i njene odgovornosti

Pokazatelji učinka usmjereni na društvenu odgovornost podijeljeni su na tri kategorije: ekonomiju, društvo i okoliš. Osim spomenutog, društvena odgovornost podijeljena je na dodatne tri razine: osnovnu, organizacijsku i društvenu. Sve navedene razine moraju se pridržavati zakonskih i propisa društva, nedavno spomenutih moralnih i ekonomskih načela kao što su plaćanje poreza i doprinosa, pošteno poslovanje, minimizirajući negativne učinke

³ Fijan Darko: Uspješnici misle, osjećaju i djeluju drugačije, str. 69

⁴ Drucker Peter: Upravljanje u budućem društvu, M.E.P. Consult, Zagreb, 2007., str. 76-78

na društvo, a što se tiče društvenog aspekta, tvrtka treba dati značajan doprinos u poboljšanju društva i okoliša, lokaliteta u kojem djeluje⁵.

Autor i znanstvenik Carroll je 1991. godine na jednostavan način razradio i pojasnio temu kroz piramidu društveno odgovornog poduzetništva. Ekonomska odgovornost svakog poduzeća je ostvariti profit, jer bez njega ni jedna tvrtka nema temelj na kojem bi dalje uspješno gradila svoje poslovanje. Pravna odgovornost temelji se na poštivanju zakona koje je regulirano pravnim normama (svaka zemlja donosi samostalno svoj pravni akt). Pod etičkom odgovornošću podrazumijeva se obveza svake tvrtke da posluje na tržištu pošteno, korektno, sukladno natjecajima i pravnim regulativama. Filantropska odgovornost nalaže da treba biti dobar korporativni građanin.

2.3. Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj

Sve je započelo kao sredstvo upravljanja rizicima u velikim multinacionalnim kompanijama, koje su bile izložene napadima zbog svoje politike prema zaposlenicima ili prema okolišu. Društvena odgovornost poduzeća značajno je zaživjela posljednjih desetak godina. Možemo reći da se radi o jednom novom trendu, čiji je cilj popularnost i prepoznatljivost na tržištu⁶.

Početak društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj svoje prve tragove bilježi 1993. godine u Bijeloj knjizi Europske komisije o rastu i zapošljavanju, u kojoj se društveno odgovorno poslovanje spominje kao dio europske politike. 2001. godine pojavljuje se zelena knjiga „Promocija Europskog okvira za DOP“ Europske komisije, u kojoj se DOP definira kao koncept poduzeća na dobrovoljnom principu, gdje se koncentriraju brige za zaštitu okoliša, društvena problematika vezana uz zaposlenike, dioničare, odnose s vlasnicima, potrošačima... U novijoj povijesti na tržište izlaze Strategija održivog razvoja EU (2006.) i Strategija održivog razvoja EU (2011.).

1997. godine u Republici Hrvatskoj osnovan je poslovni savjet za održivi razvoj koji je okupljao 18 članica, odnosno hrvatskih poduzeća, čija je praksa postala promicati vrijednosti etičkih, moralnih i društvenih načela kao rezultat održivog razvoja Republike Hrvatske.

⁵ Schmid Patrick: Erfolgreiches Projektmanagement, metropolitan 7.Auflage, 2018., str.39-43

⁶ Kotler Philip, Lee Nancy: DOP, Društveno odgovorno poslovanje, M.E.P. d.o.o., Zagreb, 2009., str. 10-15

Krajem 2004. godine je održana Prva nacionalna konferencija o DOP-u, Agenda 2005 čiji se interesi šire u pogledu nešto drugačijih tema koje su više usmjerene prema kadru ljudskih resursa, odnosno, razvoju, školovanju i edukacijama zaposlenika. Konferencija je okupila više od 120 znanstvenika i istraživača gdje je omogućena razmjena mišljenja i konkretiziranje zajedničkih interesa.

U Republici Hrvatskoj za sada ne postoje zakoni koji se konkretno odnose na DOP, ali postoje usko specijalizirana područja kojima se DOP sve češće bavi, i sve više orijentira.

Zadnjih godina, poduzeća se sve češće okreću temi zaštite okoliša, utjecaju društva, fluktuacijama zaposlenih... Iz tog razloga možemo zaključiti kako nas u budućnosti čekaju inovacije koje su usmjerene prema društvu, prema pojedincima i njihovom okruženju. A to je ono što ljudima sve više nedostaje. Socijalni kontakt, briga, razgovor, osjećaj da smo zajedno jači. Čekaju nas brojni projekti. Došli smo u razdoblje gdje treba svu svoju pažnju preusmjeriti na socijalno osjetljive, na nemoćne i na sve one segmente koje čovjek svojim djelovanjem uništava. Trebamo zajedničkim snagama tražiti najbolja i najpovoljnija rješenja, jer samo tako tvrtke mogu opstati u svom poslovanju, i samo tako pojedinci mogu ostati na svom terenu.

2.4. Volontiranje u suradnji s društveno odgovornim poduzetništvom

Kako izgleda prosječan volonter? U bazi podataka VCZ-a je zabilježeno da od približno 14 tisuća prijavljenih volontera, njih čak 72% čine žene. Najviše su usmjerene na rad s najosjetljivijom skupinom ljudi, s djecom. U volonterski rad sve je više uključeno mladih ljudi koji se najviše orijentiraju prema volontiranju na temu ljudskih prava, obrazovanja, izgradnju mira i demokraciju. Riječ je o konceptu koji je socijalno i kulturološki uvjetovan. Tvrtke uključuju svoje zaposlenike u rad za opće dobro, pri tome dajući im zauzvrat slobodan dan. Na taj način zadovoljstvo je u oba smjera. Zadovoljan radnik koji pomaže svom društvu donosi svom poduzeću višestruke koristi, a poduzeće zauzvrat gradi svoj imidž na zadovoljnom radniku.

Važno je spomenuti što je volontiranje, i ono što volontiranje nije. Često se ti pojmovi miješaju. Postoje „volonteri za staž“. To su oni koji prema zakonu i propisu moraju opravdati svoje zanimanje, odnosno, kroz volontiranje moraju steći znanje i iskustvo koje će im kasnije

biti potrebno u obnašanju njihovog poslovanja, struke. „Volonter je fizička osoba koja volontira u Republici Hrvatskoj ili u inozemstvu, sukladno važećim nacionalnim i međunarodnim propisima, ako drugačije nije uređeno ovim Zakonom“⁷. Volontiranje se također definira i kao dobrovoljno ulaganje osobnog truda, vremena, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno⁸.

Formalnim volontiranjem možemo nazvati svaku onu društvenu korist i povezanost volontera i korisnika gdje je posrednik organizator volontiranja. Neformalno volontiranje se pojavljuje kao spontano pomaganje, odnosno možemo reći dobrosusjedska pomoć, inicijative građana kojima se ne ostvaruju nikakve novčane naknade.

Kada spominjemo društveno odgovorno poduzetništvo, treba spomenuti da sve više tvrtki angažira i motivira svoje zaposlene za volontiranje, odnosno kao pripomoć društvu⁹. Kada sam i sama u poduzeću u kojoj radim odlučila volontirati, nisam trebala neki poseban razlog¹⁰. Problemi u lokalnoj zajednici su se nakupljali sami od sebe. Zapravo, dolazili su k nama. Djelatnici su sami dolazili s idejama kome i kako treba pomoći. Sami su pronalazili načine za prikupljanje sredstava. Nije sve bio novac. Nekome je trebalo pospremati, nekome čistiti, drugima psihološka pomoć u obliku razgovora, a onda je preko noći došao poziv u pomoć za Gunju. Teško je bilo gledati, slušati vijesti i ostati ravnodušan. Teško je društveno biti ne odgovoran. Teško je ne pružiti ruku kada vidiš da ju tvoj poznanik, prijatelj ili tek obični prolaznik traži. A traži ju onako sramežljivo, teškog srca, molećivo, ispod časti. Jer, čovjek vrlo lako padne, a tada je najranjiviji.

Mnogi od nas drže se Maslowljeve piramide potreba. Ako krenemo od samog dna piramide, čovjeku su nekako u najširem obliku najvažnije fiziološke potrebe, potrebe za sigurnošću, potrebe za ljubavlju i pripadanjem, potreba za poštovanjem, i na samom vrhu ono najvažnije, potrebe za samoostvarenjem (potreba da ostvarimo sve svoje potencijale i talente te nadržemo i nadmašimo sami sebe¹¹. Ljudi volontiraju da ispune svoje slobodno vrijeme, da

⁷ Prgić Znika Jela, Kordić Ivana, Jeđud Borić Ivana: Menadžment volontera, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2015., str. 14-15

⁸ Corstjens Judith, Corstjens Marcel: Store Wars, John Wiley & Sons, 1995, str. 80-81

⁹ Duhigg Charles: The power of habit, William Heinemann, London, 2012., str. 98

¹⁰ Walsch Neale D.: Devet promjena koje će promijeniti sve, Centar za osobnu izvrsnost, Split, 2018., str. 51

¹¹ Haramija P., Antolović K.: Odgovorno oglašavanje, K&K Promocija i HURA, Zagreb, 2016., str. 162-163

upoznaju nove ljude, da pomognu i steknu neku novu vještinu. Ljudi volontiraju da se zabave, kako bi živjeli u skladu sa svojim vrijednostima i uvjerenjima, da bi putovali, jer su i sami bili pogođeni nevoljom, da ne bi bili usamljeni... Motiva i razloga je jako puno. Svaki pojedinac ima neki svoj osobni razlog. A tvrtke? One su tu da nas potaknu. Da nas poguraju ukoliko se dvoumimo i premišljamo za onaj posljednji korak. Hoću li? Obično je uvijek više razloga protiv nego za. Uvijek se javi onaj neki poriv koji će pronaći i najsitniji detalj, i najmanji razlog koji je protiv. Volontiranje odgovara na ljudske potrebe različitih razina jer nudi smislen, osobno i društveno koristan način ponašanja koji nas pokreće prema ostvarivanju ciljeva kojima težimo. Volontiranje daje ljudima snažan poticaj da treba činiti dobro, jer se dobro uvijek višestruko vrati. Naše vrijeme koje izdvajamo za društvo, nemjerljivo je i ne može se naplatiti. Mnoge tvrtke su spremne donirati sate svojih zaposlenika, jer se nakon volontiranja tvrtkama vraća zadovoljan radnik koji je spreman raditi više. Emocije i psihološka strana su vrlo bitne za dobru radnu atmosferu. Osim što se volontiranje može uspoređivati s društveno odgovornim poslovanjem, svakako ga možemo usko povezati i sa psihologijom. Iz tog razloga nije nerijetko da ćete naići ili čuti za oglas za volontere. Prijavnica za volontere je kao osobna karta koja će olakšati sažimanje i strukturiranje informacija o prijavljenima¹².

Slika 1. dm volontiranje djelatnika

Izvor: privatni album

¹² Prgić Znika J., Kordić I., Jeđud Borić I.: Menadžment volontera, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2015., str. 76-77

3. OTOK KRK

Otok Krk ponosi se povoljnim prirodnim uvjetima, blagom klimom, čistim morem, dobrom inslolicijom i bogatom vegetacijom, osobito na sjevero-zapadnom dijelu otoka. Dovoljnu količinu pitke vode otok osigurava sa lokaliteta "Ponikve" i "Jezero"¹³. Veliki doprinos turizmu 1970. godine donosi puštanje u promet zračne luke u Omišlju, otvaranje mosta kopno – otok Krk, te afirmacija turističkih mjesta na otoku, na domaćem i svjetskom tržištu.

3.1. Otok Krk općenito

Hrvatska je dala veliki doprinos razvoju suvremene civilizacije te u njezine temelje utisnula neizbrisiv trag. Kao da je samim time Hrvatska zacrtala svoj put i razvoj MICE industrije, za što postoje još brojni drugi uvjerljivi argumenti. Znanstvenici, inovatori i umjetnici iz naše zemlje daju velik doprinos razvoju modernoga društva te samostalno ili kao dio timova ispituju mogućnosti daljnjega napretka udruženi u želji da svijet učine boljim mjestom. Predvodnici MICE u Hrvatskoj tri su prekrasna grada: glavni grad Zagreb jedinstvene atmosfere, jedan od najljepših gradova svijeta Dubrovnik i Opatija, nekadašnje mondano austrougarsko lječilište prekrasne arhitekture. Ta tri grada imaju i kongresne urede, organizirane pri turističkim zajednicama gradova, čija je funkcija da budu poveznica između ponude i potražnje, da organiziraju inspeksijska putovanja, informiraju o ponudi, promoviraju ju i, općenito, unapređuju i jamče kvalitetu kongresne ponude.

Spomenutim liderima MICE industrije treba pridodati istarske gradove Rovinj, Poreč, Umag i Pulu, koji su i više nego kvalitetno i dobro povezani spomenutim otokom Krkom, i zemljama u okruženju.

Sintagma bleisure, spoj poslovnosti (business) i ugodne opuštenosti (leisure) kao da je nastala upravo ovdje opisujući uspješnost organizacije skupova, ali i zadovoljstvo i lakoću socijalnoga umrežavanja u poticajnome ambijentu, čime Hrvatska daje velik i važan doprinos globalnoj MICE industriji.

Otok Krk smješten je na sjevernom Jadranu, a površinom je jedan od najvećih otoka u Republici Hrvatskoj i na cijelom Jadranu. Obuhvaća površinu od oko 405 kvadratnih

¹³ <http://www.visitdobrinj.hr/pristup-informacijama/iz-rada-tzo-dobrinj/>

kilometara s najvišim vrhom Obzovom od 568 metara nadmorske visine¹⁴. Za sam otok možemo reći kako je prometno i geografski u vrlo povoljnoj poziciji, zbog čega je turistima iz zemalja koje su u okruženju vrlo privlačan. Oko otoka je dvadesetak otočića, hridi i grebena. Krk je otok s najviše naseljenih mjesta, ima ih ukupno 68. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, otok broji oko 20 tisuća stanovnika, koji su, ako gledamo položaj gradova, neravnomjerno naseljeni.

Otok se ponosi sa preko 1400 vrsta raznog samoniklog bilja, od kojih su mnoge vrste zaštićene, i mogu se naći samo u visinskim predjelima do kojih nije lako doći¹⁵. Stotine kilometara pješačkih i biciklističkih staza, preko 2500 sunčanih sati godišnje i čisto more, samo su neki od razloga koji krase otok, i mamac za brojne domaće, ali i strane posjetitelje. Otok je s kopnom povezan mostom dužine od oko jedan kilometar. Posebnost otoka čine: Krk, Baška, Punat, Omišalj, Vrbnik, Dobrinj, Njivice, Malinska, Stara Baška, općina Malinska, Soline, Čižići, Šilo, Klimno, Porat, Kornić, Bogovići, Vrh, Milohnići, Poljica, Pinezići, Jurandvor, Brzac, Skrpčići, Linardići, Bajčići, Rudine, Nenadići, Brusići, Lakmartin, Žgaljići, Muraj, Draga Baščanska, Dolovo, Glavotok, Valbiska, Risika, Hlapa, Žestilac, Klanice, Vantačići, Zidarići, Kras, Batomalj, Sveti Vid-Miholjice, Gabonjin, Gostinjac, Sužan, Poljem Županje, Sveti Ivan. Otok je bio podijeljen na područje grada Krka (za vrijeme Rimljana), a od srednjeg vijeka na manje kašte, gradiće kako ih domaći vole pravim imenom zvati. Otok se dijeli na grad Krk koji je ujedno i najveći na otoku, te na šest općina: Baška, Dobrinj, Malinska, Omišalj, Punat i Vrbnik. Svaka od njih od nedavno je povezana i posebnom rutom, Camino Krk. Radi se o označenim pješačkim ili biciklističkim rutama od gotovo 160 kilometara. Oznake su prepoznatljive po svojoj modro plavoj boji sa žutim strelicama, i s natpisom Camino Krk.

Otok Krk nalazi se u pojasu umjerenog i blagog mediteranskog podneblja. Prosječna ljetna temperatura iznosi, 23 Celzijeva stupnja, a srednja temperatura mora u razdoblju lipanj-rujan 20 Celzijevih stupnjeva. Najučestaliji vjetrovi su bura, jugo i maestral. Tako na sjevernom i jugozapadnom dijelu otoka više puše jugo, a u jednom dijelu središnjega i sjevernog područja otoka prevladava bura.

Reljef je krški, sa zanimljivim oblicima, špiljama i pećinama (Biserujka kod Dobrinja), dolcima i škrapama. Središnjim djelom otoka se pružaju plodna polja. Obala je razvedena s brojnim zaljevima, uvalama i šljunčanim plažama.

¹⁴ <http://www.ponikve.hr/>

¹⁵ <http://www.ponikve.hr/>

Slika 2. Oznaka Camino staza

Izvor: privatni album

Među popularnim turističkim lokacijama poznatoga „zlatnog otoka” nalaze se grad Krk sa starogradskim zidinama, gradić Baška sa 1,8 kilometara dugačkom plažom, kao i Malinska, Punat, Vrbnik i Njivice. Posjetitelji otoka mogu isprobati učinkovitost ljekovitog blata u uvali Soline, a najbliže će toj lokaciji biti onaj tko odabere boravak u obližnjem kampu. Nakon okrepljujućih šurlica i slasnog presnaca, proslavljenoga krčkog kolača, možete nazdraviti jedinstvenim pjenušcem iz mora, Valometom, koji se radi isključivo od autohtone vrbničke žlahtine i dozrijeva na dnu mora.

3.2. Povijest otoka

Prvi podaci o naseljavanju povezuju otok uz ilirska plemena Japoda i Liburna, zatim uz Grke kada otok pripada Elektridskim, odnosno Apsirtidskim (danas kvarnerskim otocima). Već od kraja 6. stoljeća započinje naseljavanje Hrvata na otok koji postaju apsolutno većinsko stanovništvo. Kršćanstvo je na otok stiglo krajem 5. stoljeća kada je formirana biskupija sa središtem u gradu Krku, i prvim poznatim biskupom Andrijom. Kako su se doseljavali Hrvati koji su bili smješteni po kaštelima, tako su nastala različita narječja. Dan danas na otoku prevladava njih čak četiri, pa nije nerijetko da se pojedini mještani, iako žive na istom otoku, teže sporazumijevaju.

Krajem 12. stoljeća, iz spomenutih kaštela pojavljuje se rod i čuveni knezovi Krčki-Frankopani. Obitelj koja je razvila svoju moć na jadranskim otocima sve do europskih razmjera. Porijeklo vuku iz Vrbnika, a svoja imanja su širili i na kopnu u unutrašnjosti: Trsat,

Bakar, Kraljevica, Crikvenica, Novi Vinodolski, Otočac, Brinje, pa su Frankopani na vrhuncu svoje moći posjedovali teritorij koji se mjeri veličinom polovice današnje Hrvatske. Neki su knezovi iz ove obitelji bili i hrvatski banovi i potkraljevi. Jedan od prvih i najpoznatijih Frankopana bio je Dujam prvi (1118.), a posljednji Fran Krsto kojeg je dao pogubiti 1671. car i kralj Leopold Habsburg.

1480. godine otok Krk je pao u ruke Venecije, kao posljednji otok na Jadranu, kada je na prijevaru u venecijsko zarobljeništvo odveden knez Ivan Frankopan. Nakon propasti hrvatskih knezova Frankopana, u 15. stoljeću Krk mijenja mnoge vladare od Mlečana, Francuza, Italije, Njemačke, Austro – Ugarske, Jugoslavije i konačno, nakon pet stoljeća, otok Krk je ponovno sastavni dio hrvatskog korpusa.

3.3. Gradovi i veća mjesta na otoku

Grad Krk je najveći grad na otoku. Pjesnik Homer ga je u svom poznatom spjevu spominjao kao Koureto, koji se izravno povezuje sa stanovnicima grada. Grad je poznat po gradskoj povijesnoj jezgri, unutar gradskih zidina, posjetitelji mogu obići, među ostalim znamenitostima, trg Kamplin i dobro očuvani kaštel velikaške obitelji Frankopan, koji ljeti ugošćuje brojne kulturne priredbe. Tu je i knežev dvor, krčka rezidencija Frankopana, koje povijest pamti kao promicatelje hrvatske kulture, političare, vojskovođe i gospodarstvenike. Ono što grad čini prepoznatljivim je veličanstveni kompleks katedrale, koji se vidi već izdaleka. Ranokršćanska bazilika je izgrađena u 5. stoljeću na mjestu rimskih termi. S godinama su se mijenjali i razni stilovi, romanika, gotika, renesansa, barok. Katedrala je posvećena Uznesenju Marijinom. Od pisanih tragova ostao je dokument iz 1186. godine koji bilježi njeno postojanje. Kaštel je nastajao postupno od više elemenata. On je danas četverokutna građevina, dugačka iznutra 27 metara, a široka 17 metara, dok mu je visina perimetralnih zidova 9 metara. Na sjeveru, prema Kamplinu ima okruglu kulu. Na zapadnom kutu se nalazi četverokutna frankopanska sudnica, na istočnom prema moru četverokutna kula, a na zapadnom s druge strane stražarnica.

Prema pričama starijih ljudi, kršćanstvo je u grad stiglo rano. O tome svjedoče ilirski nadgrobni natpisi. U stari grad se ulazi kroz četvora vrata, a Krk se izvan zidina nešto intenzivnije razvio tek posljednjih nekoliko desetljeća. Unutarnji raspored grada određivale su gradske zidine sa pompozanim vratima, koje su podignute u predrimsko doba, a i dan danas očuvane su kako bi podsjetile na svu raskoš i ljepotu tog velebnog zdanja.

O gradu Krku možemo reći kako on danas zasluženno nosi titulu administrativnog, gospodarskog, političkog i vjerskog središta. Tragovi ugostiteljstva koji danas donose najveći dio zarade na otoku, zabilježeni su još od srednjeg vijeka. Među prvim gostima u zapisima se spominju Česi i Poljaci. Grad Krk se ponosi nizom novih, visokokategoriziranih hotela i autokampova.

Na razvoj turizma u gradu Krku znatno su utjecali i neki vanjski čimbenici. Nakon izgradnje željezničke pruge od Trsta i Rijeke, došlo je do povezivanja ovog područja s ostalim dijelovima Europe. Povijest i kultura znatno su pridonijeli razvoju turizma jer je upravo grad Krk, zbog brojnih događanja u svojoj povijesti, grad povijesti i kulture. Prvi hotelski objekti, a možemo reći i čitavi kompleksi, sagrađeni su na predjelu koji se zove Dražica (kupalište u istoimenoj uvali osnovano 1910. godine za goste hotela, ali i mještane). Za sam grad simbolično je da je turizam bio prvenstveno namijenjen domaćem puku, a tek potom prema inozemnim gostima. O tome govore fotografije koje su završile na razglednicama (podignute su kabine za presvlačenje, otvorene su prve konobe i gostione)¹⁶. Prvi tragovi ugostiteljstva spominju se 1763. godine, kada se prvi puta u žargonu spominje riječ kavana. Nešto kasnije, 1848. godine, spominje se organizirano privlačenje turista, kao pojam masovnih turista. Prvi autokamp na otoku osnovan je između 1959. i 1960. godine. 1960. godine povezani su svi ugostiteljski kapaciteti grada u jedinstveno poduzeće, Hotelsko poduzeće Krk.

Slika 3. Kaštel velikaške obitelji Frankopan

Izvor: privatni album

¹⁶ www.vrbnik.hr

Punat se kao naselje prvi puta spominje u pisanim dokumentima 1377. godine kao Villa di Ponte. Spominje se mjesto gdje se stanovništvo bavi ribarstvom i težačkim poslovima. Ubrzo nakon što se ekspanzivno počeo širiti i u drugim otočnim gradovima, kao glavna grana, pojavljuje se turizam. 1891. godine otvorena je prva gostionica, današnja Mala placa, koja se nalazi pod zaštitom kao spomenik kulture.

1908. godine u ovom malom, predivnom, ribarskom mjestu organizira se Društvo za poljepšanje mjesta. Samim time postiže se nova dimenzija radi podizanja razine ugostiteljstva kao preduvjet za razvoj turizma na otoku.

1923. godine otvorena je Vila Lucija, prvi hotel. Punat je jedan od gradova koji je začetnik nautičkog turizma. Marina Punat osnovana je 1964. godine i među prvim je brodogradilištima u kojima strani gosti ostavljaju svoje jahte na održavanje i čuvanje tokom i van sezone. Jedan od pravih bisera sa bogatom ponudom i servisnom uslugom. Marina u svom vlasništvu ima oko 800 vezova na 11 riva za plovila do 45 metara, te pruža sve servisne usluge motora i trupa. Smještaj na kopnu je kapaciteta za oko 100 plovila do 15 metara, dok suha marina može primiti 400 plovila do 10 metara dužine.

1998. godine prva Plava zastava za marine, zavijorila se upravo ovdje, u Puntu, u Marini Punat. Od 2000-te godine marina i povezana društva certificirani su u skladu s normom ISO 9001, a od 2010. godine u marini se primjenjuje sustav upravljanja zaštite okoliša prema zahtjevima norme ISO 14001:2004. Marina Punat dobitnica je mnogobrojnih priznanja kao i višestrukih nagrada za najbolju hrvatsku marinu. Smještaj se može pronaći u blizini, u hotelu Kanajt.

Punat se smjestio na jugozapadnom dijelu otoka Krka, u jednoj od najzaštićenijih uvala na Jadranu. Uz šarm uskih uličica, blizinu predivnog otočića Košljuna, dragulja toga dijela Krka, turiste će privući bogata ponuda sportskih aktivnosti, ali i najstarija i jedna od najbolje opremljenih marina u Hrvatskoj, odakle se možete otisnuti u daljnje istraživanje Jadrana.

Baška je najpoznatije turističko središte na otoku Krku. Nalazi se 10-ak kilometara južnije od Punta. Uz gotovo dva kilometra dugu šljunčanu Velu plažu i Bašćansku ploču u povijest Hrvatske i njezina turizma Baška se upisala i kao prva destinacija u zemlji s proizvodima i uslugama s certifikatom halal, odnosno s ponudom koja je u skladu s islamskim propisima. Ljepote bašćanskog pejzaža možete upijati na nekim od brojnih staza uređenih za rekreaciju. Prvo kupalište na otoku Krku uređeno je baš na ovim prostorima. Kilometarska plaža bila je puni potencijal za razvoj turizma. Sam početak veže se uz 1904. godinu kada je osnovano Društvo za poljepšanje grada. Kako su prvi stanovnici otoka bili Česi, ne čudi podatak da je

na ovim prostorima, za daljnji tijek razvoja turizma zaslužan upravo poslovni čovjek E. Geistlich. Otvorenjem prvog hotela, Zvonimir, Baškoj se osmijehnuo razvoj i svijetla budućnost nove gospodarske grane. Upravo Geistlich je zaslužan za promociju bašćanskog turizma. 1910. godine pušta u tisk prospekte letke i vodič Baške na češkom jeziku. U svojoj rodnoj Češkoj informira čitatelje o Baški, smještaju turista, prehrani, kupalištu, daje niz drugih, korisnih i besplatnih informacija. Upravo zahvaljujući njemu, u Bašku stižu prve veće skupine turista. Za tako malo mjesto, ovo je bio pravi bum. Obitelji koje pristižu u vlastitom aranžmanu, pojedinačni i grupni dolasci, najavili su neku novu turističku eru.

Vrbnik svoje početne turističke korake bilježi u nedavnoj, ne tako dalekoj prošlosti, ali sve ono što danas čini Vrbnik osebnim i zanimljivim, oblikovalo se u danima i stoljećima koja su daleko iza nas. Devetnaesto stoljeće prekretnica je u životu Vrbnika. Razvijaju se novi oblici gospodarstva i uspostavljaju se morski prometni putevi. Razvoju turizma doprinijela je i izgradnja kupališta Zgribnica 1927. godine. U godinama između dva svjetska rata, Vrbnik posjećuju organizirane grupe posjetitelja. 1961.g. otvara se hotel Vrbniče nad morem, zatim 1962.g. Bufet Zgribnica. 1963. godine su odjednom otvorena tri ugostiteljska objekta, a godinu nakon depadansa „Jadranka“¹⁷.

Njivice i Omišalj – odavno je poznato da su naseljeni još u antičko vrijeme. U pisanim izvorima prvi puta se spominju oko 1474. godine u darovnici kneza Ivana sedmog Frankopana. Stanovništvo je uglavnom preživljavalo od ribarstva, poljoprivrede i stočarstva, a jedan dio od iskorištavanja šuma. I Omišalj i Njivice su danas turističko središte s modernim smještajnim kapacitetima koje okuplja brojne turiste. Njivice su danas najmlađa župa na otoku. Nedaleko Njivica nalazi se Jezero, nekada ribolovno područje, a već niz desetljeća je izvorište pitke vode.

Tradicijski način života otočana vezan je uz more (od djelatnosti se značajno spominju ribarstvo, pomorstvo, brodogradnja), poljoprivredu i stočarstvo, posebice ovčarstvo, a to se uz ostale djelatnosti novijeg datuma, zadržalo na otoku do danas. Što se tiče otoka, zanimljivo je da jedna simbolika ima poseban značaj. To je broj sedam, koji se, kao kakva legenda i simbolika provlači kroz povijest. Hrvati su u sedmom stoljeću značajnije naselili otok, posljednji krčki knez, knez Frankopan, bio je sedmi po redu u svojoj vladavini, otok se sedam

¹⁷ www.vrbnik.hr

puta uspješno obranio od napada gusara. Sedam je varijanti čakavskog narječja hrvatskog jezika. Sedam je načina običaja, plesova i narodnih nošnji u ovim krajevima. Danas je na otoku sedam glavnih središta.

3.4. Zanimljivosti o otoku

- Otok Krk ima naziv zlatni otok zbog svoje osobitosti i položaja na kojem se nalazi. Taj naziv mu je dodijeljen još u antičko doba.
- Na otoku je 1100. godine nastao krsni list Hrvata – Bašćanska ploča.
- U vrijeme svoje najveće moći, Frankopani su posjedovali teritorij jednak polovici današnje Hrvatske.
- Otočić Košljun, koji se nalazi u neposrednoj blizini Punta, posljednje je počivalište Katarine Frankopan, jedne od najpoznatijih pripadnica te kneževske obitelji.
- Festival krčkog folklor, utemeljen u Omišlju 1935. godine najstarija je manifestacija takve vrste u Hrvatskoj, a prepoznatljiva pjesma iz naroda „Va se vrime godišća“ upravo je s otoka Krka.
- Od 1998. godine, Marina Puntat je uzastopce dobitnica Plave zastave
- Na plažama otoka, ponosno vijori 15 plavih zastava
- Na otoku Krku ljudski je vijek, nerijetko, iznadprosječno dug
- S 2500 sunčanih sati godišnje, otok Krk se ubraja u najsunčanije dijelove Europe
- Kroz otok prolazi 45 paralela
- Otok ima pješačke i biciklističke staze u dužini od 300 kilometara
- Na zapadnoj strani uvale Klimno, nalazi se ljekovito blato koje je vrlo zanimljivo inozemnim turistima. Plaža je plitka, te je pogodna za djecu, a plažom se može hodati stotinjak metara, a more je još uvijek do koljena. Nudi mogućnost zabave... od picigina na moru do odbojke na pijesku.
- Otok ima ornitološki rezervat (sjeveroistočni strmi dio obale otoka Krka i otok Prvić).
- Pučko glazbeno sopile prastari je puhački instrument, koji je i danas sastavni dio svih otočkih svečanosti i manifestacija (često vezanih uz crkvene blagdane i svece zaštitnike pojedinih mjesta). U karnevalskom razdoblju neizostavne su fešte bez koledarskih običaja.

4. DRUŠTVENO ODGOVORNO PODUZETNIŠTVO NA OTOKU KRKU

U lipnju 2005. godine na otoku Krku uveden je ekološki zasnovan sustav zbrinjavanja komunalnog otpada, popularno nazvan Eko otok Krk. Eko otok Krk predstavlja cjelovit model zbrinjavanja otpada, prvi takav u Hrvatskoj, a omogućava zbrinjavanje svih vrsta otpada. Za funkcioniranje sustava, na otoku je postavljeno 6500 spremnika na 1400 mjesta¹⁸.

Građani i turisti imaju mogućnost odvajati kućni otpad u pet različitih spremnika (biootpad, papir, PET, staklo, ostalo).

Otok krk ima i sedam POSAM-a, posebnih sabirnih mjesta (svaka jedinica lokalne samouprave ima jedan) na kojima građani besplatno odlažu glomazni kućni otpad, stari namještaj, bijelu tehniku, automobilske olupine, automobilske gume) i opasni otpad.

Na posebnim sabirnim mjestima od građana se otkupljuje i ambalaža uz naknadu od 0,50 kn po komadu (PET, staklo, aluminij).

Zanimljiv je podatak da se u samo godinu dana prikupi oko 19.500 tona komunalnog otpada, od čega se, oko 12.000 tona prikupi tijekom ljetnih mjeseci, u vrijeme turističke sezone. Trenutačno se odvojeno prikuplja oko 30% otpada. U suvremenom reciklažnom dvorištu razvrstani se otpad obrađuje i priprema za recikliranje, dok se nerazvrstani dio otpada, prema najsuremenijim metodama, zbrinjava na odlagalištu Treskavac. Cilj je povećanje udjela razvrstanog otpada za pet posto godišnje. Selektivno prikupljen otpad dovozi se na reciklažno dvorište, gdje se dodatno razvrstava, preša i balira: karton, uredski papir, staklo, novinski papir, aluminijske limenke, konzerve, ostala ambalažna plastika, PET ambalaža, tvrda plastika, folije i najlonske vrećice.

4.1. Camino Krk – moja strana priče

Kao što sam već spomenula u uvodnom dijelu rada, moja ruta Camino Krk nije bila planirana. Odnosno, bolje rečeno, sve me nekako iznenadilo. Čitajući dojmove drugih koji su prehodali rutu, tek sada vidim kako nisam bila ni najmanje spremna za avanturu za koju nisam ni sanjala da ću ju doživjeti. Ja, koja sam iz udobnosti fotelje spakirala nekoliko stvari za put od

¹⁸ www.ponikve.hr

7 dana. Ja, koja inače nosim cijelu ratnu spremu za ne daj Bože. Ja, koja inače nisam osjetljiva ni na smještaj, ni na prirodu, ni na vremenske uvjete... Jedan kofer, vrećica s tenisicama i jedna vrećica hrane. Gotovo da se ne prepoznajem. Nekoliko puta sam se onako istinski u sebi zapitala: „Jel to meni stvarno trebalo?“

Ispunjenog srca, znala sam da ova avantura ne može biti loša. Ali ipak, u meni se pomalo kumulirao strah od tolikih kilometara. Ne znam gdje idemo, ne znam kakav će nam biti smještaj, ne znam koliko ćemo hodati, ne znam hoću li izdržati... Bilo je previše pitanja, previše ne znam odgovora, a premalo onih potvrdnih rečenica. Znala sam samo da želim na taj put. Da, imala sam jednu posebnu nakanu. Možda zvuči čudno, ali smatram da svaki naš put treba imati neki smisao i razlog zbog kojeg putuješ.

Kako se inače sve događa s nekim razlogom, tako je i nas čuvala viša Sila. Nekoliko dana prije polaska, kolegica iz drugog odjela je na kavi pričala kako je sretna jer je odradila Camino. Između redaka nisam odmah shvatila gdje je bila. A onda sam stavila svoj posao sa strane i potpuno se posvetila njenim riječima, te sam dobro napela svoje uši. Camino Krk?

Da, tako je sve počelo. Djevojka je ispričala svoje doživljaje, dala mi nekoliko savjeta, pričala je o divnim ljudima koje je upoznala, hrani koju je kušala, o mekanom i udobnom krevetu koji joj je tako dobro došao na kraju dana, o zmijama na sred staze od kojih joj se ledila krv u žilama... Kad izuješ cipele nakon prehodanih 20, 30 kilometara, noge postanu bolne, natečene, a nerijetko se pojave i žuljevi, kako bi te podsjetili da nisi sam. I zato, prije svega, prije nego krećeš na ovakav put, ostavi brige sa strane. Uzmi sebe, svoje želje i svoje misli. I zaželi. Traži to nešto što si želiš. Jer ako ne tražiš, kako će ti se ispuniti? Ponesi svoje misli. Ispusti ih tamo negdje u onom predivnom plavetnilu mora. Pomiriši ih kroz polja tek procvjetane lavande. Uberi ih u samoniklom smilju. Da me netko prije pitao želim li provesti sedam dana na otoku Krku, vjerojatno bih mu odgovorila da je to malo previše. Pitate li me danas što mislim o tome, reći ću vam, premalo je! Poželite li ikada napraviti nešto drugačije, jednostavno iskoračite iz samoga sebe.

Slika 4. Hodočasnička putovnica

Izvor: privatni album

DAN 1. Krk – Brzac (otprilike 22,6 km, oko 6 sati hoda). Kako smo dan prije moja ekipa i ja poprilično kasno stigli iz Zagreba, željeli smo malo duže odspavati i pripremiti se psihički i fizički za „izlet“. Barem smo ga mi tako nazvali. Krenuli smo oko 11:00 sati ispred apartmana u kojem smo bili smješteni. Put nas je vodio prema kampu Bor, kroz krčke maslinike uz ostatke crkve svete Marije (svete Anastazije) do Kaštel Salatića i uz plodna krčka polja Kimpi i Kaštel sve do Vrha. Od Vrha smo malo po malo makadamskim putevima dopješačili do Skrbčića. Potom nas je put vodio Šotoventom (šumovitim i plodnim dijelom otoka) oko uvale sv. Fuske, pa spuštajući se sve do crkve svetog Petra. Duboko dišući, odmarajući dušu i umarajući tijelo, zavirujući u potisnute dijelove svojih misli priveli smo prvi dan hodanja kraju. Na kraju puta, kontaktirali smo taxi prijevoz koji smo od milja nazvali Taxi Mile. Gospodin Mile nam je tokom našeg putovanja bio moralna i tehnička podrška. Njegov mobilni telefon dostupan je i dan danas od 0 – 24 sata. Čovjek je u svakom trenutku na raspolaganju ukoliko vam zatreba pomoć. Njegovo dugogodišnje iskustvo, kultura ponašanja, način na koji se odnosi prema svojim klijentima, na vrhunskom je nivou. I najbolji turističke vodiče posramilo bi njegovo stručno znanje o otoku Krku. Društveno odgovorno poduzetništvo, svakako bih rekla da veliki utjecaj i potencijal ima u ljudima. Nakon što nas je taxi iskrcao ispred našeg apartmana, dočekala nas je i vlasnica smještajnog objekta. Gospođa

Davora bila je vrlo ljubazna domaćica koja je baš kao i taksist Mile raspolagala zavidnom količinom informacija o ruti Camino. Pomalo sam ostala zatečena načinom na koji gospođa radi promociju turizma otoka. Netko bi dobio dojam da je ovim ljudima cilj uvaliti svoj, nazovimo ga proizvod. Međutim, radi se o ljudima koji vole svoj otok, vole svoj posao koji ovisi o nama, turistima. Oni jednostavno žive Krk. Žive poduzetništvo. Spajaju se i pomažu jedni drugima. Ono što moram spomenuti je, da nakon prvog dana hodanja shvatite kako su ponekad riječi moćne. Ona priča da je u smještajnom objektu madrac vrlo važan, mnogima je izmamila osmijeh na lice. Nije to bilo kakav osmijeh. Čudom se čudiš kada ti netko spomene madrac u svom apartmanu. Međutim, nakon što izuješ svoju obuću, jedino što poželiš vidjeti su tuš i udoban madrac.

DAN 2. Brzac – Malinska (22,82 km, otprilike 6 sati i 25 minuta hoda, 35.300 koraka). Drugi dan hodanja ponovno smo krenuli nešto kasnije. Trebao nam je dobar san, odmor, i noge koje će nas nositi idućih 6, 7 sati. Krenuli smo iz Brzaca prema Glavotoku do crkve Bezgrešnog Začeca Blažene Djevice Marije. Od tamo smo, preko gustih šuma, koje se mogu vidjeti samo u crtanim filmovima, krenuli prema crkvi sv. Krševana, koja je smještena iznad uvale Čavlena – pravi biser otočne romaničke arhitekture. Na navedenoj dionici odmorili smo pogled na najvećem i najstarijem otočnom hrastu. Predivna krošnja netaknute prirode jednostavno oduzima dah. Ovo je dio gdje jednostavno moraš zastati, uzeti si vremena i promatrati. Žile, krošnja, povijest, duša jednog hrasta koja priča, a da ništa ne pitaš. Jednostavno moraš stati kako bi se tvoje oči zasitile ovakvog prizora. Laganom šetnjom dijelom uz obalu, a dijelom kroz šumu dolazimo do vidikovca sa zavjetnim križem na predjelu Fumak. Tražili smo pečat. Pečat? Tako je. Sam otok ima preko 400 crkvi i kapelica. Naš put nas je vodio kroz samo jedan mali djelić nekih od njih. Da bi put bio zanimljiv, potrebno je skupiti što više pečata koji se nalaze u sakralnim objektima (crkve i kapelice). Pri polasku na put, još prvoga dana, naša nam je domaćica u turističkom uredu pokupila hodočasničke putovnice. Pravu malu putovnicu koja je pri našem dolasku bila potpuno prazna, a posljednjeg dana našeg Camina, bila je prepuna udarenih pečata. Jedna predivna uspomena na ovaj otok. Nakon što smo prešli Fumak put nad je vodio prema Poratu gdje smo mogli vidjeti staro groblje sv. Apolinara, kip sv. Antona, župnu crkvu sv. Apolinara u Bogovićima. Sam završetak rute bio je kod crkve sv. Nikole u Malinskoj.

Slika 5. Čišćenje podmorja u Malinskoj

Izvor: privatni album

DAN 3. Malinska – Omišalj (19 km, oko 5 sati i 50 minuta hoda). Treći dan ponovno je u akciji naš taxi Mile koji nam putem vrijedno objašnjava činjenice i ljepote otoka. Tko se rodio, koji je pjesnik napisao koje značajno djelo, koje biljke možemo putem ubrati, a koje nikako ne bismo željeli dotaknuti. Tek danas, nakon što smo se malo ohrabрили, rekla bih čak i sjetili, upitali smo Milu, ima li zmiya. Na naše pitanje Mile nas je onako ispod svoje dugačke, ali uredne brade priupitao: „Još niste vidjeli zmiyu?“ Nas troje smo se samo začuđeno pogledali. Nakon današnjeg dana, odgovor je bio potpuno drugačiji. Ono što nas je do danas spašavalo, bilo je vrijeme. Imali smo neku ludu sreću da je prva dva dana vrijeme bilo oblačno, sa ponekim veselim tračkom sunca. Ipak se radilo o lipnju. Bilo je pomalo neobično da nakon toliko sunčanih dana, ekipa i ja dođemo baš u vrijeme kada bi nas mogla oprati kiša. A toliko smo si željeli sunce. Mile nas je ostavio na mjestu gdje nas je dan prije onako umorne i pomalo iscrpljene pokupio. Današnji dan započeli smo u Malinskoj, ispred crkve sv. Nikole. Kako smo malo pretjerali, morali smo se spustiti u kamp do kojeg vodi predivna nizbrdica. Na žalost, nismo ni slutili da nakon prikupljenog pečata, put vodi ponovno u brijeg, na onu istu nizbrdicu kojom smo se spustili, ali sada u kontra pravcu, prema gore. I da, bio je to najteži dio današnje rute. Barem smo tako mislili dok nismo naišli na... Pogađate? Na zmiye. Put nas je vodio od Malinske kroz Rajsku cestu prema Njivicama. Gotovo cijelim putem hodali smo uz more. Ovo je jedan od najljepših dana, ako isključimo hodanje po uzbrdici. Jedna od najopuštenijih ruta. U sebi smo se nadali i željeli da ostali dani budu baš ovakvi. Zanimljiva je činjenica da smo prvi dan hodanja bili nekako najaktivniji. Pričali smo o svemu. Imali smo na tisuće tema koje smo prevrtali i komentirali. Kako su dani odmicali, odmicali smo i mi jedni od drugih. Priče su postajale sporije. Bilo ih je sve manje. Naše misli su počele lutati. Naša unutarnja pitanja počela su odgovarati sama sebi. Nemir i strah od

prirode s vremenom su nestajali. Sva koncentracija preusmjerila se na put. Riječi su nekako uminule. Unutarnje molitve počele su biti smisao Camina. Nešto te dotakne. Nešto te tjera naprijed usprkos umoru, usprkos teškim nogama i prvim pravim žuljevima. I treći dan smo uživali po oblačnom vremenu, hodajući uz more, u tišini, svježem zraku. Zemlja pati zbog pandemije, ljudi su zaključani u svojim državama, Hrvatska je na koljenima, ali ponašamo se kao da se to događa drugima, a ne nama. Obuzima nas tuga i žalost kada vidimo zaključane restorane, kafiće, apartmane, hotele... Kruh naših ljudi sada je doslovno na koljenima. Brojni ugostitelji ove godine neće otvoriti vrata kao svih ovih prethodnih godina. Ljuti me što tradicija pojedinih obitelji, koja je godinama odolijevala raznim izazovima, sada kleca i drhti pred virusom. Gradom vlada velika pustoš. Iako su mjere pomalo popustile, samo najhrabriji odolijevaju pokazivanju u javnosti. Jedino što me čini sretnom, to je priroda koja diše punim plućima. Hodajući uz obalu, po prvi puta kiša nam je malo poremetila naš mir. Prvi puta od kada smo stigli na otok vadimo kabanice. Na sreću, nije dugo potrajalo. Ubrzo je kiša prestala, a mi smo nastavili svoj put do crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Njivicama. Pogled nam se pruža preko jednog od najfinijih i dugovječnog restorana, Rivice. Na žalost, restoran koji bi svake godine u ovo doba vrvio stranim gostima, danas je gotovo prazan. Tu i tamo pokoji zalutali turist na 2 metra razmaka. Iz Njivica uz more krećemo prema Omišlju. Uz pitoresknu crkvu sv. Jelene današnji dan završavamo ispred župne crkve Uznesenja Marijina. Dan za šetnju uz more bio je neopisiv. Pogađate tko nas je pokupio? Pa naravno, taxi Mile.

Slika 6. Hrast star 400 godina

Izvor: privatni album

DAN 4. Omišalj – Čižići (21 km, 6 sati hoda). Danas krećemo iz središta Omišlja (dobro je znati informaciju da je cijena autobusne karte po osobi na relaciji Krk – Omišalj otprilike 42,00 kn po osobi, za 20-ak km udaljenosti). Polazište je vidikovac zelene oaze Omišlja – park Dubec. Uz sam park smještena je crkvice sv. Antuna Padovanskog. Ugodna se šetnja do sjevernog vrha otoka nastavlja uz raštrkano naselje i samu obalu, tj. uvale Večja, Martinj i Lučicu. Prolaskom južnim rubom kampa, staza nas vodi nadomak ogoljelog otočića sv. Marko i dalje ispod Krčkog mosta. Ispod mosta odlučili smo napraviti kratku pauzu i napraviti nekoliko fotografija. Impresionirala me povezanost kopna i otoka ogromnim lukom, odnosno mostom, koji su izgradile vrijedne ruke. To velebno izdanje izaziva u meni divljenje. Trebalo je to napraviti. Uvijek prolazim preko mosta, ali nikada nisam zamišljala kako je to biti ispod. Uz more, ruta se spušta prema predivnoj uvali Voz. Udaljavajući se od mosta, i dalje se ne prestajem diviti krajoliku. Slikaš most ispod, nakon 100 metara, nakon 200 metara, nakon 300 metara... A onda shvatiš da je predivan bez obzira s koje strane i udaljenosti ga promatraš. Na uzvišenom predjelu, između uvala Voz i Peškara, nalazi se lokalitet Kapelica sa stražarnicom i ostacima izdužene građevine s bočnim ulazom. Pogled s vrha puca ni manje ni više nego upravo na most. I opet zastajemo i gledamo. I ne možeš se nagledati te ljepote. A s druge strane, opet. U njihovoj neposrednoj blizini proteže se nepregledna, ekološka plantaža smilja. I onda opet upijaš miris. Gledaš i ne vjeruješ. Duža šetnja (5,5 km) stjenovitim, sjeveroistočnim priobaljem otoka uz Vinodolski kanal vodi sve do uvale Slivanjske. Vadimo svoje mobitele. Slikamo bezbroj fotografija. Ali ne može ni jedna od njih dočarati ono što vidiš očima. Taj pogled, boje, bilje i more koje se sljubljuje s oblacima koji gotovo da su nam iznad glave. Poučnom stazom već pomalo iscrpljeni, penjemo se do špilje Biserujke čiju atraktivnu unutrašnjost karakterizira bogatstvo špiljskih ukrasa – kalcitnih siga, posebice stupova i stalaktita. Preko Rudina, asfaltiranom cestom dolazimo do Čižića. Posljednju dionicu četvrtog dana čine ostaci crkve sv. Petra. Vidno umorni, zastajemo u prvom slobodnom restoranu, i obavljamo kasni ručak. Skidamo svoje tenisice, i guštamo u pogledu na more. Međutim, na današnjoj ruti završna postaja je doslovno uz more. Pa zašto ne skinuti tenisice i nagraditi svoje noge pravom, morskom kupkom, dok čekamo, sada već možemo reći, svog Milu da nas pokupi.

Slika 7. Uvala Voz

Izvor: privatni album

DAN 5. Čižići – Vrbnik (21,77 km, otprilike 6:55 sati hoda). Jučer je pao dogovor kako ćemo ranije leći. Obzirom na žuljeve koji su se pojavili, prati nas i umor. Malo smo se precijenili s našom rutom. Počeli smo taktizirati i donijeli smo novu odluku. Odustajanje nije opcija, ali ako više nećemo moći, odustat ćemo svi zajedno kao pravi tim. Kako su nas već u samom početku prestrašili da je zadnji dan najteži, da se penje rukama i nogama, da su nam potrebni štapovi za hodanje, naš entuzijazam je počeo dolaziti u pitanje. Taktika je bila da preostale dane nećemo planirati. Hodat ćemo dan po dan. Svako iskustvo ostavit ćemo iza sebe. Koliko god bilo teško, tu smo jedni za druge. I kad kažu da je sve u glavi, ovaj put je pravi dokaz, da je zaista tako. Danas smo krenuli najranije (oko 8 sati). Sa obalnog područja poznatog po ljekovitom blatu. Iz Solina šumovitom unutrašnjošću stigli smo do romaničke crkve sv. Filipa i Jakova. Potom smo šetnicom kroz gusto šumsko područje došli do Dobrinja. Nakon obilaska Dobrinja, i kraćeg pješaćenja nogostupom uz cestu, sljedeća dionica smještena je na ulazu u obližnje naselje Sveti Vid Dobrinjski. Riječ je o crkvi sv. Vida čija se specifičnost ogleda u masivnom kamenom zvoniku naknadno dograđenom pred ulaznim pročeljem. Nastavak šetnje otkriva ruševine napuštenog naselja Dolova. Šetnja u smjeru jugoistoka dovodi do područja općine Vrbnik, odnosno šumom posve prikrivenog kaštela Gradec – prvog posjeda knezova krčkih, Frankopana, poznatog i kao utvrda Rovoznik. Iz pitomog sela Risika, put iznova skreće prema obali gdje se u uvali sv. Marek, usred malenog poluotoka, nalaze ostaci crkve sv. Marka. Ovdje smo napravili kratku pauzu za odmor i kupanje. Šetnja se, dijelom uz obalu, a dijelom šumom nastavlja sve do Vrbnika, naj slikovitijeg otočnog naselja smještenog nad morem, na samom vrhu strme litice. Današnja ruta bila je, za mene, jedna od težih. Možda iz razloga jer nas do samog kraja čekaju još dva

prilično naporna dana, a jednim dijelom jer se radi o šumovitoj dionici koja je prepuna uzbrdica. Bez obzira na sve, pogled s vrha bio je neopisiv. A moja preporuka je da se zaustavite u konobi Nada, i svojim nescima priuštite pravu gozbu njihovih domaćih delicija, uz čašu prave vrbničke žlahtine. Pogled s vrha Vrbnika, zaustavio me na jatru dupina koji su prolazili kanalom. Mještanim koji radi u konobi spomenuo nam je da je ovo prvi put ove godine da vidi dupine. Nakon naporne dionice puta, osmijeh nam nije silazio s lica. Pogled koji ostavlja bez daha, a dan u potpunosti ispunjen. Što si više možeš poželjeti, osim naravno, udobne postelje.

DAN 6. Vrbnik – Baška (22,19 km, oko 7 sati hoda). Korak po korak, omotanih nogu, i puni elana krenuli smo ispred crkve sv. Nedjelja u Vrbniku prema staroj Baškoj. Put se razvija presijecanjem vrbničkog polja, čije parcele više od stotinu godina čuvaju pravi vinogradarski dragulj (dragocjenu vrbničku žlahtinu). Laganim usponom, uz predivan pogled na Vrbnik, stiže se do skrivenih vinograda. Šetnjom kroz šumu dolazimo do izvora Vele rike. Tu nailazimo i na krčki Zir Baba. Dalje kroz šumu izbijamo na asfaltiranu cestu sa koje puca pogled prema obzovi i kotlini prema Baškoj. Dolaskom do raskrižja za Divušku nestaju ograde i počinjemo polako normalno disati. Uz Divušku se nalazi najstariji ornitološki rezervat na svijetu – Kuntrep, čija je najveća vrijednost bjeloglavi sup. Nastavak puta vodi nas na Mjesečev plato. Ovo je dio kojeg smo se poprilično bojali. Radi se o nekoliko sati hoda, po najvećoj vrućini. Ukoliko nemate dovoljno vode, sva vaša snaga je u vama samima. Mjesečev plato s Baškom spaja šetnica Put ka Mjesecu koja nas vodi do ostataka crkve sv. Duh i crkve i groblja sv. Ivana Krstitelja, inače zaštitnika župe i općine Baška. Dolaskom u Bašku dolazimo do župne crkve Presvete Trojice. Današnji put završavam ispred kampa Mali, uvjerivši se da postoje ljudi koji oživljavaju Camino Krk. Ponosni na sebe i završen još jedan dan, odlučili smo se odmoriti i počastiti ručkom u konobi Cicibela, konobi koja je nadaleko poznata po svojim delicijama.

Slika 8. Silazak sa staze Put ka Mjesecu

Izvor: privatni album

DAN 7. Jurandvor – Kornić (18,6 km, oko 9 sati hoda). Naš posljednji, sedmi dan hodanja, hodanja na ruti Camino Krk. Za ovo smo se psihički pripremali. Još uvijek ne vjerujem da smo tu. Da smo stigli do naše zadnje rute. Naš motivator Mile, naša domaćica Davorka, svi su uz nas. Danas krećemo najranije. Čeka nas naporan put, iako se radi o kilometarski, najmanjoj dionici, pred nama je najteži izazov. Pala je jutarnja, zajednička fotografija. Sve što smo snimili i fotografirali, sve su to naše uspomene. Najvrijednije što ćemo ponijeti sa sobom s ovoga puta. Krenuli smo iz Jurandvora, u kojem je kompleks opatije sv. Lucije. 1851. godine u crkvi sv. Lucije pronađen je artefakt u oltarnoj pregradi, poznat kao Bašćanska ploča, jedan od najstarijih spomenika hrvatske povijesti. Prolazeći pored crkvice sv. Križa u Jurandvoru, lagano krećemo put naselja Batomalj, iznad kojeg se nadvilo najveće biskupijsko svetište, ali i jedno od najstarijih hrvatskih svetišta uopće, Svetište Majke Božije Goričke. Iza svetišta započinje ono čega smo se pribojavali, uspon prema najvišoj točki otoka Krka. Prvo lagano kroz šumu, a zatim kroz krš i golet, sa predivnim pogledima prvo na bašćansku dolinu, a zatim na otočić Košljun i krajnji cilj Kornić. Preko Lipice (400 m nadmorske visine), Zminja (537 m nadmorske visine), Obzove (569 m nadmorske visine), gdje nas je propuhao vjetar i presrelo krdo ovaca, Brestovice (555 m nadmorske visine), Velog Vrha (541 m nadmorske visine), raskrižja Žičevo, raskrižja Barbina, dolazimo do 3 križa iznad Punta. Spuštamo se stazom obogaćenom postajama Križnoga puta u Puntarsku dragu. Ovdje obilazimo župnu crkvu sv. Trojice i zavjetnu crkvicu sv. Rok na Placi. Uzimamo lagani odmor u restoranu Sidro koji se nalazi na samoj obali. Teška srca, ali i umornih nogu do cilja nas dijeli samo 3 kilometra. Uz pogled na otočić Košljun, polako krećemo na našu zadnju dionicu. Preko arheološkog nalazišta na Kanajtu, pored ostataka crkvice sv. Dunat, do Kornića. Završetak naše krčke Camino rute označen je povratkom na područje grada Krka, a kao posljednja postaja određena je župna crkva sv. Jakova apostola. Dolaskom u cilj, niz lice su se slile suze radosnice. Ponosni na sebe i zahvalni na svemu doživljenom na ovom putu, završavamo Camino Krk, znajući da ćemo se jednom opet vratiti na naš otok i prepričavati doživljaje.

4.2. Društveno odgovorno poslovanje otoka

Društveno odgovorno poslovanje prisutno je po cijelom otoku Krku. Sve više tvrtki ponosno je što mogu dati značajan doprinos usmjeren na okoliš, ekologiju, društvo u cjelini. Za uzvrat društveno odgovorno poslovanje vraća im rezultat dobrim imidžem koji je nerijetko

financijski nemjerljiv. Prema navedenom možemo zaključiti kako je društveno odgovorno poslovanje novi marketinški trend koji je sve više prisutan kako na europskom, tako i na našem domaćem tržištu.

Jedan od gradova koji se posebno ističe je Malinska. Svake godine sudjeluju u akciji čišćenja podmorja u suradnji sa ronilačkim društvima. Grad subvencionira prodaju proljetnih sadnica cvijeća (akcija „Za lipču nam Dubašnicu“). Iznajmljivačima daju tabele za razvrstavanje otpada na stranim jezicima (dobivene od tvrtke Ponikve d.d.), koje trebaju staviti u svoje apartmane. Jednom godišnje, u suradnji s Općinom Malinska-Dubašnica i Gradskim društvom crvenog križa Krk, organizira se akcija dobrovoljnog darivanja krvi u Malinskoj.

Općina Dobrinj također sudjeluje u organizaciji i podjeli ljetnog cvijeća iznajmljivačima i mještanima po povoljnim cijenama (2,50 kn po sadnici), sudjeluju u čišćenju podmorja u suradnji sa športskim ribolovnim društvima i ronilačkim klubovima. Čisti se obala i plaže u suradnji sa udrugama i mjesnim odborima s područja. Na nivou općine redovito se organizira prikupljanje pomoći za potrebite.

U nastavku slijedi nekoliko primjera Hrvatskih tvrtki koje imaju svoje podružnice na otoku Krku, a svojim društveno odgovornim poslovanjem značajno utječu na svijest potrošača, i time uspješno grade svoj imidž, te utječu na bolje sutra za svakoga od nas.

4.3. Tvrtke za primjer drugima

dm-drogerie markt d.o.o. - Najveći drogerijski lanac u Hrvatskoj kupcima nudi održivu alternativu plastičnim vrećicama za kupnju. U prodavaonicama dm-a više nema jednokratnih plastičnih vrećica.

dm je iz svoje ponude trajno uklonio jednokratne plastične vrećice za kupnju kako bi potaknuo kupce na održiviji način života i doprinio zaštiti okoliša. Kupcima dm nudi različite vrste trajnih torbi za kupnju, kao zamjenu plastičnim vrećicama.

Godišnje se u Hrvatskoj potroši oko 200 vrećica po stanovniku. Plastične vrećice se, prema istraživanjima, koriste ukupno svega 12 minuta, a nakon što ih odbacimo, potrebna su desetljeća za njihovu razgradnju. Razmislite malo o toj činjenici – potrebna su desetljeća, ponekad i stoljeća da se razgradi obična plastična vrećica u kojoj ste nosili jabuke s tržnice, a koja vam se zatim potrgala te ste je nonšalantno odbacili u smeće, ne posvetivši joj previše

pozornosti. Stoljećima će se te naše plastične vrećice raznositi po okolišu, nagrđivati prirodu, zagađivati staništa životinja i narušavati ekosisteme... A mi ćemo... Što? I dalje se iz shoppinga bezbrižno vraćati ruku punih plastičnih vrećica? Kao predvodnik u području održivosti, dm želi potaknuti građane na što odgovorniji odnos prema okolišu, na promjenu navika i načina razmišljanja i zato kupcima nudi različite opcije kojima mogu zamijeniti plastične vrećice za kupnju.

U dm-u možete birati između različitih veličina, dizajna i održivih materijala torbi za kupnju koje će vam pomoći da date svoj doprinos zaštiti okoliša:

- papirnatih vrećice izrađene od minimalno 85 posto smeđeg recikliranog papira koje nose certifikat „Plavi anđeo“ (Blauer Engel)
- trajne PET torbe izrađene od recikliranih PET boca također imaju certifikat „Plavi anđeo“ (Blauer Engel)
- višekratne poliesterske vrećice
- trajne bio torbe (male i velike) izrađene od bojanog bio pamuka koje imaju certifikate GOTS i „fair trade“, koje u dm-u možete besplatno zamijeniti novima u slučaju dotrajalosti

Možete li zamisliti koliko bi manje plastičnih vrećica završilo odbačeno u okoliš kada bismo baš svi koristili trajne torbe za kupnju? Zaista je lako napraviti malu promjenu kojom možemo značajno utjecati na očuvanje okoliša. dm u svojim kampanjama, svim svojim kupcima koji ostvare određen uvjet kupovine za odabrane proizvode iz osviještenog asortimana u vrijednosti određenog iznosa, poklanja pamučnu torbu za kupnju.

Jedan od uspješnih projekata koji spomenuta tvrtka provodi je akcija Zeleni korak. Radi se o prikupljanju starog papira u hrvatskim osnovnim školama koji se nakon prikupljanja reciklira, a desetak škola koje budu najuspješnije u prikupljanju, po završetku akcije budu prigodno, financijski nagrađene. Jedan od uspješnih sudionika posljednjih nekoliko godina su i osnovne škole s područja otoka Krka. Zanimljiv je podatak da je samo u 2020. godini u akciji sudjelovalo 18.578 osnovnoškolaca, a 13.220 kg najveća je količina prikupljenog starog papira u jednoj osnovnoj školi, koji bi najvjerojatnije završio u redovnom otpadu, da nije bilo spomenute akcije. 535,4 kg najveća je količina starog papira prikupljena po učeniku u jednoj školi. U 2020. godini, u devetom po redu dm Zelenom koraku, ekološkoj akciji prikupljanja i recikliranja starog papira, prikupljeno je i reciklirano 178 tona starog papira. Na taj način spašeno je preko 3000 stabala. Najuspješnije škole dm je nagradio s ukupno 107 000 kuna.

dm je razvio proizvode koji nisu samo klimatski neutralni, već su i neutralni za okoliš. Nedavno je na tržište plasirana nova linija proizvoda Pro Climate, linija čiji su proizvodi proizvedeni s najmanjim mogućim ekološkim otiskom i istovremeno kompenziraju pet nezaobilaznih učinaka na okoliš: emisiju CO₂, eutrofikaciju, zakiseljavanje tla, fotokemijski smog i oštećenje ozonskog omotača. Dobar dio asortimana proizvoda i usluga sada je dostupan i u "klimatski neutralnim" oblicima. To znači da se učinci na klimu tijekom proizvodnje, transporta i potrošnje održavaju što je moguće manjim, dok se neizbježni učinci poput proizvodnje CO₂, nadoknađuju, na primjer, kroz projekte pošumljavanja.

dm svojim Pro Climate proizvodima ne postiže neutralnost za okoliš tek u fazi kompenzacije. Utjecaji na okoliš smanjuju se što je više moguće tijekom cijelog životnog ciklusa proizvoda. Znanstvenici Tehničkog sveučilišta u Berlinu potom izračunavaju troškove zaštite okoliša za pet neizbježnih učinaka prema standardima Savezne agencije za okoliš. dm tada ulaže iznos tih troškova u projekte HeimatERBE-a bez ikakvih odbitaka.

Proces kompenzacije vraća okolišu ono što mu je oduzeto tijekom proizvodnje proizvoda. To se nadoknađuje pošumljavanjem i renaturacijom, u prvom koraku na kompenzacijskim područjima u Njemačkoj (uglavnom degradirana područja od rudarstva i industrijske uporabe).

Učinak proizvoda Pro Climate na okoliš uravnotežuje se projektima renaturacije u suradnji s HeimatERBE. HeimatERBE pronalazi zemljište u Njemačkoj koje je zbog industrije ili rudarstva izgubilo ekološku ravnotežu i pretvara ga u vrijedne biotope. Na projektima sudjeluju stručnjaci poput biologa, ekologa, arhitekata krajobraza, šumarskih inženjera i geologa. Na taj način dm doprinosi suočavanju s učincima klimatskih promjena, zaštiti biološke raznolikosti i održavanju ljudskog zdravlja.

- Od prošle godine u ponudi (dm marke) nemaju štapiće za uši s plastičnom drškom, slamke, plastični pribor za jelo i slično.
- Uvode sve više artikla čija ambalaža ne sadrži mikroplastiku
- Djelatnici volontiraju

Odgovornost u dm-u ima mnogo aspekata. To je vidljivo u kreiranju i širenju osviještenog asortimana, kroz različite mjere koje poduzimaju u području zaštite okoliša i racionalnom

korištenju resursa, odgovornom odnosu prema zaposlenicima te društvenoj predanosti s ciljem davanja svog doprinosa zajednici u kojoj živimo i radimo.

Jedno od temeljnih načela njihovog poslovanja je da kao zajednica uzorno djeluju u okruženju. Pod krilaticom "Jedni za druge zajedno" pokrenuli su niz humanitarno-edukativnih inicijativa s ciljem davanja svog doprinosa zajednici u kojoj živimo i radimo.

Još 2011. dm je za svoj 15. rođendan svakom djelatniku koji je želio volontirati poklonio jedan radni dan i tako zajednici darovao preko 10.000 volonterskih sati. I narednih godina i dalje stavljaju naglasak na društveno odgovorno poslovanje, a u izgradnji odnosa s građanima i uspostavljanju međusobnog povjerenja najvažnijim smatraju lokalni doprinos. On omogućuje da bolje razumijemo potrebe zajednice u kojoj živimo i radimo.

Upravo zato su pokrenuli inicijativu „Više od mene“ i svim djelatnicima dali mogućnost da jedan dan u godini poklone onima kojima je to najpotrebnije. Volonterske aktivnosti organiziraju u suradnji s partnerskim udrugama, a ako prepoznaju potrebe u svojoj lokalnoj zajednici, djelatnici se mogu i samostalno angažirati i organizirati volontersku aktivnost u mjestu u kojem žive. Stvaran doprinos kreće upravo iznutra – od nas samih.

Poštivanje različitosti i međusobno razumijevanje u dm-u još dodatno potiču i suradnjom s Centrima za rehabilitaciju i inkluzivne radne aktivnosti. To ih obogaćuje kao osobe, kolege, suradnike i partnere i vrijedan je dio kulture koju njeguju.

Inicijativnom „Više od mene“ dm je za svoje djelatnike postavio trajno usmjerenje – volontiranje je važno! Jer neprocjenjiv je osjećaj kada nekome pomažemo.

Zagrebačka banka - Pokrenula je Bankarstvo s društvenim utjecajem (engl. Social Impact Banking), inicijativu na razini Grupe UniCredit čiji je cilj identificirati, poticati i financirati projekte i poduzetnike koji imaju potencijal za ostvariti pozitivan društveni utjecaj.

Riječ je o više detaljno osmišljenih aktivnosti kojima Zagrebačka banka čini još jedan korak u području društvene odgovornosti. U okviru Bankarstva s društvenim utjecajem posvetit će se kreditiranju mikro i malih poduzetnika, financirati društveno odgovorna poduzeća te pružati besplatne financijske edukacije građanima i poduzetnicima kako bi im omogućili što bolji uspjeh u konkurentskom okruženju.

Poslovanje Zagrebačke banke već je tradicionalno usmjereno na društveni i gospodarski napredak okruženja u kojem posluju. Njihov je cilj na jednom mjestu objediniti financiranje mikro poduzetnika te partnerstvo s institucijama i organizacijama koje ih okupljaju i podupiru. Žele omogućiti jednostavno financiranje pod povoljnim uvjetima, uz savjetovanje i vođenje kroz cijeli proces poslovanja. Posebnu pozornost posvećuju poduzetnicima koji otvaraju nova poduzeća, usvajaju nove tehnologije te pridonose regionalnom razvoju. Podupiru i poduzetnike koji se u svojem poslovanju sustavno i planirano brinu o članovima društva kojima je pomoć najpotrebnija. Mikro krediti predstavljaju financiranje mikro i malih poduzetnika bez obzira na njihov organizacijski oblik, koji imaju do deset zaposlenih i kojima prihodi i imovina ne premašuju 15 milijuna kuna. Posebnu pozornost usmjerit će na poduzetnike početnike, na projekte koji generiraju nova radna mjesta, žene u poduzetništvu, inovatore te poduzetnike u slabije razvijenim područjima.

Mikro krediti su već godinama u ponudi Zagrebačke banke, a samo ove godine Banka je plasirala gotovo 500 mikro kredita svojim klijentima. Od sljedeće godine Banka će poduzetnicima ponuditi i novu liniju mikro kredita pod nazivom EaSI, za koje će garantnu shemu osigurati Europski investicijski fond, a koja će biti posebno prilagođena potrebama mikro poduzetnika u dijelu cijene i instrumenata kreditne zaštite.

Financiranje s društvenim utjecajem podrazumijeva financiranje projekata koji, osim pozitivnog financijskog rezultata, za cilj imaju i mjerljiv pozitivan društveni utjecaj¹⁹. Područja kojima se planiraju posvetiti u okviru financiranja s društvenim utjecajem odnose se na zaštitu zdravlja, socijalnu skrb, obrazovanje, socijalno stanovanje, socijalni turizam i poljoprivredu, ali obuhvaćaju i bilo koji drugi projekt, neovisno o sektoru, koji ima za cilj zapošljavanje osoba koje se teže snalaze ili čak isključene s tržišta rada.

Potporu projektima pružaju kreditima pod povoljnijim uvjetima, ali i savjetovanjem te povezivanjem s relevantnim partnerima. Također, promovirat će ih u okviru te inicijative i tako im osigurati veću vidljivost i prepoznatljivost na tržištu.

Financijska edukacija. U sklopu Bankarstva s društvenim utjecajem Zagrebačka banka organizirat će besplatne edukacije na temu financijske pismenosti za građane i poduzetnike koje

¹⁹ Drucker Peter: Upravljanje u budućem društvu, M.E.P. Consult, Zagreb, 2007., str. 103-105

su kreirane posebno za tu namjenu.

Time nastavlja dosadašnju praksu organizacije financijskih edukacija koje je samo u ovoj godini pohađalo više od 400 polaznika – građana i poduzetnika. Promocijom važnosti financijske pismenosti stvaraju financijski odgovornije građane koji razumiju rizike kojima se izlažu u financijskom poslovanju i bolje upravljaju svojim osobnim financijama.

Edukacije su pripremili za poduzetnike, primarno za poduzetnike početnike ili osobe koje se tek spremaju postati poduzetnici. Na edukativnim radionicama moći će naučiti kako izraditi poslovni plan, predstaviti osnovne financijske termine i naučiti čitati osnovne financijske izvještaje.

Također, edukacije iz financijske pismenosti ponudit će i mladima u završnim razredima srednjih škola koji će se tek prvi put susreti s vlastitim novcem, zarađenom prvom plaćom, kreditnim karticama i odgovornostima koje sve to nosi. Posebnu pozornost posvetit će i edukaciji potencijalno ugroženih društvenih skupina kojima je potrebna potpora pri uključivanju u društvo, kao što su osobe s invaliditetom. Zagrebačka banka kao i mnoge druge tvrtke provodi cijeli niz projekata. Neki od njih su: „Za Eko život“, inicijative za zaštitu okoliša, već tradicionalno sudjelovanje u inicijativi Sat za planet Zemlju, gaseći svjetla na sat vremena, proveli su veliku akciju preusmjerenja izvoda na e-mail adrese, u okviru kojih je banka za svaki preusmjereni izvod izdvajala sredstva u fond za pošumljavanje površina (ukupno je zasađeno preko 3000 sadnica), podržavaju projekt energetske efikasnosti i financiraju obnovljive izvore energije. Svakodnevno brinu o okolišu, nastoje unaprijediti životnu sredinu i utjecati na buđenje eko svijesti građana u lokalnoj zajednici. Jedan od njihovih prioriteta je posvećenost zaštiti okoliša. Posebna pogodnost koju nude svojim klijentima su Zeleni krediti. Zeleni stambeni kredit je namijenjen investiranju u zelenu gradnju i povećanje energetske učinkovitosti stambenih nekretnina. Odobrava se za kupnju ili izgradnju niskoenergetske stambene nekretnine, i za povećanje energetske učinkovitosti stambene nekretnine (ugradnja sustava za korištenje obnovljivih izvora energije: sustav na biomasu i sustav s dizalicom topline, postavljanje termofasade, zamjena krovništa, ugradnja vanjske stolarije s izo-staklom, kupnja i ugradnja solarnih sustava i slično). Prednosti su: trošak procjene vrijednosti nekretnine plaća banka, ugovaranje osiguranja otplate kredita kako bi se u slučaju neželjenih i nepredvidivih životnih situacija mogle podmirivati kreditne obveze, mogućnost odgode plaćanja kredita (moratorija) pri korištenju roditeljskog dopusta.

JANAF - U svom poslovanju ističu investiranje u ljudski kapital kao vrlo važnu činjenicu. Zdravlje i sigurnost zaposlenika, konstantna implementacija najmodernijih tehnologija i tehnoloških procesa odgovaraju za najvišu razinu odgovornosti prema okolišu. Potporom društvenoj zajednici putem sustavne dodjele sponzorstva i donacija nastavljaju provoditi filozofiju održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja²⁰. Usklađuju poslovne procese s međunarodnom normom za društvenu odgovornost, SA 800, koja se temelji na načelima niza drugih međunarodnih normi na području ljudskih prava, sadržanih u konvencijama Međunarodne organizacije rada, Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i Općoj deklaraciji o pravima čovjeka. Važan dio strategije poslovanja JANAF-a je biti dobar susjed na svim područjima duž trase naftovoda, a u lokalnim zajednicama biti prepoznat kao iznimno važan gospodarski čimbenik. Ulaganjem u razvoj zaposlenika, modernizaciju sustava, siguran rad i zaštitu okoliša, nastoje dodatno doprinijeti zajednici. Koncept društveno odgovornog poduzetništva prihvatili su jer žele vratiti i dodatno uložiti dio ostvarenih prihoda, u zajednicu u kojoj je stvoren. Izvrsni poslovni rezultati omogućuju im da uz rad na investicijskim projektima, značajna sredstva ulože i u donacije i sponzorstva. Vjeruju da njihova financijska potpora pridonosi boljem društvu. Projekt kojim se najviše ponose je donacija iz 2017. godine. Donirali su četiri dječja igrališta gradovima Vukovaru i Sisku, te općinama Omišalj i Garčin, čime su samo potvrdili izvrsnu suradnju s lokalnom zajednicom. Svakodnevno surađuju s obrazovnim institucijama i akademskom zajednicom kao i stručnom javnošću putem organiziranih obilazaka terminala te edukativnih posjeta i predavanja njihovih zaposlenika u obrazovnim ustanovama, strukovnim i stručnim udruženjima. Aktivni su sudionik i sukreator projekata u domaćim i međunarodnim stručnim udruženjima.

PONIKVE EKO OTOK KRK d.o.o. - Komunalno društvo Ponikve d.o.o. promijenilo je svoju djelatnost čime je nastalo nekoliko novih tvrtki koje obavljaju niz drugih djelatnosti na otoku. Jedan od zadataka koji imaju je svim korisnicima osigurati dovoljnu količinu zdravstveno ispravne vode za piće, odgovarajućeg pritiska i protoka. Raditi na širenju vodoopskrbnog sustava kako bi što veći broj kućanstava otoka Krka bio opskrbljen vodom iz javnog vodovoda. Raditi na širenju sustava javne odvodnje, posebno priobalnoga dijela otoka

²⁰ www.janaf.hr

Krka. Svu prikupljenu otpadnu vodu prije ispuštanja u prijemnik odgovarajuće pročistiti sa svrhom očuvanja okoliša. Odvojeno prikupiti, odvoziti i zbrinuti sav komunalni otpad otoka Krka u skladu s projektom Eko otok Krk. Raditi na smanjenju otpada te njegovom odvojenom prikupljanju, vrednovanju i ponovnoj uporabi kako bi se trajno osigurala ekološka ravnoteža. Društvo se obvezuje pratiti i analizirati količinu i izvore energije koje koristi prilikom odvijanja poslovnih procesa te trajno činiti poboljšanja koja će pridonijeti smanjenju količina utrošene energije. Radnici Društva imaju obvezu trajnog unapređenja radnih procesa i pružanja usluga svojim korisnicima. Opređenjenje Društva je poslovanje u skladu s važećim zakonskim propisima i zahtjevima zainteresiranih strana, poboljšati stanje okoliša svojim djelovanjem, koristiti resurse sukladno principima održivog razvoja i energetske učinkovitosti. Radnici društva obvezuju se sprečavati onečišćenje okoliša, a ukoliko je do njega ipak došlo smanjiti njegov utjecaj na okoliš i ljude. Radnici društva obvezuju se štedjeti energiju. Poslovanjem Društvo provodi programe energetske neovisnog otoka Krka i otoka Krka s 0% emisije stakleničkih plinova. Društvo podupire nabavu energetske učinkovitih proizvoda i usluga te prilikom svakog projektiranja u obzir uzima unaprjeđenje vlastitih energetske performansi, a sve u cilju poslovanja prema najvišim standardima energetske učinkovitosti. S politikom kvalitete, zaštite okoliša i upravljanja energijom upoznati su svi radnici, kao i osobe koje rade u ime Društva te su odgovorni postupati u skladu s njome.

ZIPLINE EDISON KRK – Jedna od posebnosti otoka Krka zasigurno je i pustolovni turizam. Zip line Edison Krk je pustolovina koju nikako ne smijete propustiti. Predivna mlada ekipa koja upotpunjuje turističku ponudu otoka, zasigurno neće ostati nezamijećena. Po povratku s rute Camino Krk odlučili smo još kratko zastati na otoku, i započeli smo svoju pustolovinu vožnjom u vojnom terenskom vozilu²¹. Nakon kraće vožnje stigli smo do prve linije, tzv. „baby line“. Ovdje nam je instruktor dao potrebnu opremu i upoznao nas s osnovama vožnje zipom (kočenje, stilovi vožnje). Uživali smo na predivan pogled koji puca na južnu stranu otoka Krka i otok Prvić. Ovo je bila prva u nizu od sedam linija koje izazivaju uzbuđenje i navalu adrenalina. Društveno odgovorno poslovanje je doslovno u svakoj djelatnosti na ovom otoku. Prijevoz, turizam, gastronomija, industrija, proizvodnja... Svi su oni umreženi i povezani. Ono što mi se posebno sviđjelo je ta povezanost ljudi. I nisam sve ni vidjela. Toliko je toga još za unaprijediti, za doraditi, povezati. Dečki koji su nas obučavali

²¹ www.zipline-edison-krk.com/de/

toliko su toga ispričali. Način na koji se odnose prema svakom, nazovimo nas kupcu, na vrhunskom je nivou. Od desetak ljudi koji su s nama bili na ovoj pustolovini, gotovo svi su bili strani državljani. Promocija koju naši ljudi odrađuju na terenu, priče o otoku koje pričaju gostima, samo su dio društveno odgovornog ponašanja pojedinaca prema drugima. Ekološka svijest, kultura vođenja i ponašanja prilikom ovakvog izleta, također se pozitivno odražava na lokalitet. Ovo je jedan od primjera gdje mala privatna tvrtka vodi računa o okolini.

4.4. Promjene i inovacije

Društveno odgovorno poslovanje donijelo je mnoge promjene u društvu. Društvo je odgovornije na socijalne probleme, osjetljivije na nepravdu, želi i traži promjene. Istraživanje tržišta, tržišno komuniciranje i etika samo su neki od ciljeva koje tvrtke žele pridobiti u svoju korist. Već prije spomenuti imidž, vrlo je bitan svakom poslodavcu. Iz tog razloga mnoge tvrtke sve više pažnje posvećuju definiranju problema i ciljeva, na poseban način određuju izvore podataka i vrste istraživanja, pažljivo biraju metode i tehnike za prikupljanje podataka, definiranje uzorka i prikupljanje primarnih podataka jedan im je od najzahtjevnijih izazova, a analiza podataka i njihova interpretacija rezultata vrlo je važan korak prije sastavljanja izvještaja i prezentiranja dobivenih rezultata. Prodaja i distribucija može stvoriti odstupanje od etički prihvatljivog ponašanja onda kada se naruši odnos između proizvođača i posrednika. Pitanje etičnosti i društvene odgovornosti marketinga pojavilo se 30-ih godina 20. stoljeća. Nakon toga slijedi prava ekspanzija odličnih kampanja koje pokreću društvenu odgovornost²².

4.5. Götz Werner – poslovne ideje za bolje sutra

Götz Werner osnivač je trgovačkog lanca dm. Čovjek je to, koji je želio svojim idejama doprinijeti boljoj svakodnevnicima malog čovjeka. Prije više od četrdeset godina započeo je svoj poslovni put u kojem je njegova ideja iz dana u dan samo rasla, i širila se zemljama Europe. Tako je i dan danas. Njegova ideja i dalje je vodilja poslovanja. Čovjek je to koji se zalagao da svaki pojedinac ima dohodak, bez obzira da li radi ili ne. Uz svu moguću digitalizaciju, automatizaciju, globalni način rada i djelovanjem u gotovo svakom kutku svijeta, on

²² Götz W. Werner: Einkommen für alle – Bedingungsloses Grundeinkommen die Zeit ist reif, Bastei Lübbe Taschenbuch in der Bastei Lübbe AG, Köln, 2018., str. 74-75

upozorava da se ne smije zaboraviti na ljude. „Ljudi i njihove potrebe. Oni moraju biti cilj svih napora. Onda ništa ne može spriječiti uspjeh" ²³.

Put od „prodavača zubne paste" (kako sam sebe rado naziva) do uglednog poduzetnika sa socijalnom crtom nije bio predvidiv: „U školi sam pao razred, nakon 11 godina sam prekinuo školovanje. Bio sam njemački juniorski prvak u veslanju, poslije sam izučio za drogerista, pa onda postao prokurist. Odmetnuti sin. Sanjar. Osnivač poduzeća protiv svoje volje". Tako Götz Werner opisuje svoj životni put u svojoj biografiji.²⁴

Njegov otac je bio vlasnik drogerije u Heidelbergu. Sina je izbacio iz kuće, jer nije držao mnogo do njegovih poslovnih ideja. Za Wenera, kojem je tada bilo 28 godina, taj je doživljaj bio bolan, no na neki način je bio i koristan za njega. On je u ljeto 1973. u Karlsruheu otvorio svoju prvu drogeriju: dm - drogerie markt. Za razliku od dosadašnjih drogerija, u ovoj je vladao sustav samoposluživanja, imala je tri puta veću površinu i manji izbor robe, ali i manje cijene.

dm je brzo ekspandirao. Vlasnik je uvijek bio otvoren za nove ideje: vrlo rano je počeo prodavati ekološke proizvode, sklapao je posebne ugovore s pojedinim proizvođačima, a imao je i drugačiji odnos prema zaposlenima. U središtu je bio kupac, zaposleni su mogli imati udjele u dobiti, poduzeće je djelovalo kao socijalni organizam. I nakon odlaska u mirovinu Götz Werner je povremeno posjećivao svoje filijale kako bi popričao s ljudima i uvjerio se da je sve u redu.

U Njemačkoj svakoga dana 1,8 milijuna ljudi kupuje u dm-u. Ta firma širom Europe zapošljava više od 60.000 ljudi u oko 3.500 prodavaonica s godišnjim prometom od 10,7 milijardi eura. Götz Werner je do samoga kraja bio član Nadzornog odbora svoje tvrtke. No svoje udjele je prije više godina prebacio u dobrotvornu zakladu. Smatrao je da Zaklada treba podržavati i održavati tvrtku. Cilj poduzeća nije da bude stroj za tiskanje novca", kaže Werner u svojoj autobiografiji. Za svoju djecu rekao je da su egzistencijalno osigurana: dobrim obrazovanjem.

Nezamislivim je smatrao da čovjek u starosti bude siromašan nakon što je odradio cijeli radni vijek. Društveno odgovorno poslovanje smatrao je način življenja, a ne kao zadatak koji moraš odraditi da bi živio.

²³ Götz W. Werner: Einkommen für alle, Bastei Lübbe Taschenbuch in der Bastei Lübbe AG, Köln, 2018., str.76

5. ZAKLJUČAK

Odabir teme rada imao je za cilj detaljnije istražiti društveno odgovorno ponašanje velikih, srednjih i malih tvrtki na otoku Krku. Kroz uvodni dio objašnjeni su predmet i ciljevi rada, odgovorno ponašanje na jednoj pomalo specifičnoj lokaciji. Nije neobično da se sva pažnja pridaje glavnom i većim gradovima neke zemlje. U ovom radu, cilj je bio otići korak dalje. Željela sam pokazati način kako se tvrtke odnose prema manjoj sredini. Kako se razvija gospodarstvo, tako se s druge strane prilagođava i nadopunjuje društveno odgovorno poduzetništvo. Što sam više istraživala otok, mogla sam ga više povezati s gospodarskim pojmovima. Čitajući literaturu, sve sam više uspoređivala i povezivala sličnosti koje ima odgovorno poslovanje, volontiranje, pojmovi koji su mi do tada bili pomalo nepoznati. Održivost, socijalna odgovornost, održivo poslovanje... Sve zajedno ih povezuje briga prema okolišu, način na koji živimo i odnosimo se prema prirodi, etička i moralna načela, i na kraju, možda i ono najzanimljivije, način zapošljavanja i težnja da je u našoj okolini što više zadovoljnih radnika, a što manje nezaposlenih. Toliko se truda ulaže u kadrovanje, odnosno u znanje i edukaciju zaposlenika. Sve više se teži prema tome da je zadovoljan radnik, najisplativiji radnik. Sva stečena znanja, vještine i informacije koje su važne za jednog zaposlenika ili volontera, mijenjaju njihove živote, organizaciju u kojoj radi, i na kraju zajednicu u kojoj živi. Broj volontera i društveno odgovornih poduzeća iz dana u dan sve više raste, a znanja stečena na raznim edukacijama potrebno je prenositi na svoje kolege i bližnje.

U trećem dijelu uživala sam u istraživanju detalja o otoku. Kao posebnu pogodnost mogu navesti bliski susret s gospodinom koji se predstavio kao krčki knez, a njegovom znanju o otoku mogu zavidjeti mnogi znalci i turistički vodiči. Otok Krk se ponosi mnogim biljnim i životinjskim vrstama, i baš zato ih treba čuvati, kako bi generacijama iza nas ostali tragovi te ljepote. Gradovi i mjesta na otoku koji pričaju dirljive legende iz prošlosti, razvoj turizma koji se od samo jednog hotela ili nekoliko smještajnih objekata pretvorio u pravi mali raj kojem ne mogu konkurirati ni mnogi europski gradovi na glasu, kulturna materijalna i nematerijalna baština, samo su neki od razloga zašto je baš ovaj otok, otok koji priča priču.

U meni najdražem, i posljednjem dijelu rada, provodim svoje čitatelje kroz predivnih sedam dana putem svetog Jakova. Ova, inače portugalska inačica Camina, ali sada u hrvatskoj verziji, predstavlja puni potencijal za robinzonski turizam. Iako je još u razvitku, neopisivi pogledi netaknute prirode koji se ne mogu vidjeti iz automobila ili kakvog komfornog prijevoza, tjeraju putnika da stavi ruksak na leđa i upotrijebi posljednji atom svoje snage,

posljednji gutljaj vode koji je ponio sa sobom, misleći kako će samo lagano šetati. A onda u jednom trenutku pogled zastaje na rafineriji. U Omišlju. Svrstavajući Omišalj u industrijski dio otoka Krka, mogu samo reći kako sam se prevarila. Upravo je industrija jedan od razloga zašto se o društveno odgovornom poduzetništvu sve više razgovara. Zelene akcije, prikupljanje, donacije i sponzorstva, brojni projekti i edukacije, samo su neki od primjera društvu kako bismo trebali djelovati. Kroz nekoliko zanimljivih primjera, potkrepljujem i povezujem početno postavljene teze s tvrtkama koje su postale za primjer drugima. Tvrtkama, koje su na tržištu sve „glasnije“ i potiču mnoge druge da slijede njihov primjer, da žive su skladu i po načelima društveno odgovornog poduzetništva. Jedan od onih koji je svoj život posvetio ovakvom načinu razmišljanja i poslovanja bio je i Götz Werner, osnivač danas velikog drogerijskog lanca, koji je prisutan u mnogim europskim gradovima, ali i na našem spomenutom otoku Krku. Čovjek vrijedan divljenja, i za primjer drugima.

LITERATURA

1. Bruce Anne: **Budi sam svoj mentor**, MATE d.o.o., Zagreb, 2018.
2. Corstjens Judith, Corstjens Marcel: **Store Wars**, John Wiley & Sons, 1995.
3. Drucker Peter: **Upravljanje u budućem društvu**, M.E.P. Consult, Zagreb, 2007.
4. Duhigg Charles: **The power of habit**, William Heinemann, London, 2012.
5. Fijan Darko: **Uspješnici misle, osjećaju i djeluju drugačije**
6. Götz W. Werner: **Einkommen für alle**, Bastei Lübbe Taschenbuch in der Bastei Lübbe AG, Köln, 2018.
7. Götz W. Werner: **Einkommen für alle – Bedingungsloses Grundeinkommen die Zeit ist reif**, Bastei Lübbe Taschenbuch in der Bastei Lübbe AG, Köln, 2018.
8. Haramija Predrag, Antolović Kamilo: **Odgovorno oglašavanje**, K&K Promocija i HURA, Zagreb, 2016.
9. Kotler Philip, Lee Nancy: **DOP, Društveno odgovorno poslovanje**, M.E.P. d.o.o., Zagreb, 2009.
10. Prgić Znika Jela, Kordić Ivana, Jedud Borić Ivana: **Menadžment volontera**, Volonterski centar Zagreb, Zagreb, 2015.
11. Schmid Patrick: **Erfolgreiches Projektmanagement**, metropolitan 7.Auflage, 2018.
12. Walsch Neale Donald: **Devet promjena koje će promijeniti sve**, Centar za osobnu izvrsnost, Split, 2018.

Internet stranice:

www.janaf.hr

www.ponikve.hr

www.visitdobrinj.hr

www.vrbnik.hr

www.zipline-edison-krk.com/de/

POPIS SLIKA

Slika	Stranica
1. dm volontiranje djelatnika	9
2. Oznaka Camino staza	12
3. Kaštel velikaške obitelji Frankopan	14
4. Hodočasnička putovnica	20
5. Čišćenje podmorja u Malinskoj	22
6. Hrast star 400 godina	23
7. Uvala Voz	25
8. Silazak sa staze Put ka Mjesecu	26

MARIJA PALINIĆ

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI RAD
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 21.09.2021.

Palinić Marija
(potpis)